

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Myten om luffarturisten

Anders Olsson

SOC 446, 41-80p
Vårterminen 2002
Handledare:
Britt-Marie Johansson
Birgitta Ericsson

Abstract

Författare: Anders Olsson
Uppsats SOC 446, 41-80p
Sociologiska institutionen

Titel: Myten om luffarturisten
Handledare: Britt-Marie Johansson & Birgitta Ericsson
Vårterminen 2002

Sammanfattning:

Syftet med denna uppsats är att ge en bild av vilka föreställningar som finns om luffarturister och visa hur dessa föreställningar förmedlas. Dessutom är syftet att skapa förståelse för hur det sätt på vilket luffarturister uppfattar sig själva och sin grupp förhåller sig till dessa föreställningar och hur de agerar i förhållande till dessa föreställningar.

I uppsatsens första del beskrivs hur bilden av luffarturister förmedlas i film, litteratur och musiktexter och vilka föreställningar som därmed finns om luffarturister, det vill säga myten om luffarturisten. Resultaten av detta redovisas i en idealtyp. Med utgångspunkt i de egenskaper som kom fram i idealtypen undersöks därefter, utifrån åtta intervjuer gjorda med resenärer, hur det sätt på vilket mina intervjupersoner uppfattar sig själva, det vill säga deras självbilder, förhåller sig till dessa föreställningar och hur de agerar i förhållande till dessa föreställningar.

Den bild som framkom i idealtypen, vilket man därmed kan säga är den bild som allmänheten har av luffarturister, verkar även vara en bild som förekommer bland luffarturister, trots att de själva inte alltid känner igen sig i bilden. Myten stämmer till vissa delar överens med intervjupersonernas självbilder, till vissa delar inte. De egenskaper som kommer fram i myten är till vissa delar egenskaper som ger hög status i gruppen och därmed egenskaper som luffarturisterna gärna förknippas med. Egenskaper är dock i andra fall, trots att de ger hög status, av andra anledningar, egenskaper som luffarturisterna inte gärna förknippas med. Luffarturisterna verkar på så sätt ha ett ambivalent förhållande till myten. Trots detta är dessa egenskaper viktiga för luffarturisterna. Det är utifrån dessa egenskaper som de distanserar sig mot andra grupper i samhället, och då framför allt charterturisterna, och utifrån dessa skapar sig en bild av sig själva. Men luffarturisterna distanserar sig även mot andra grupper i samhället, så som de där hemma och den lokalbefolkning man kommer i kontakt med under sina resor, och skapar sina självbilder i interaktion med dessa grupper. På så sätt blir de egenskaper som myten består av viktiga för luffarturisterna.

Innehållsförteckning

Abstract	2
Innehållsförteckning	3
Förord	4
Inledning	5
Syfte och frågeställningar	5
Bakgrund	5
Luffaturismen i ett historiskt perspektiv	6
Definition av luffaturist	8
Disposition	10
Om metod	11
Innehållsanalys	12
Urval och bearbetning av film, litteratur och musiktexter	13
Idealtypen	13
Den kvalitativa forskningsintervjun	14
Utformning av intervjuguiden	14
Urval av intervjupersoner	14
Intervjuerna och bearbetningen av dem	16
Myter	18
Myten om luffaturisten	22
Beach	23
Liftare	24
Jack	25
Kallare än Kargil	25
Tredje stenen från solen	26
Musiktexter	27
Mönster	28
Idealtyp över hur luffaturister framställs i media	29
Förmedlingen av myter i materialet	30
Självbild	34
Hur intervjupersonernas självbilder förhåller sig till myten	38
Intervjupersonerna och myten	38
Ledan	41
Äventyret	43
Kritiken mot exploaterandet av turistmål	46
Att uppleva det äkta	47
Friheten	51
Den låga budgeten	54
Det primitiva livet	57
Drogerna	57
Avslutande diskussion	60
Källförteckning	62
Litteratur	62
Musik	65
Film	65
Intervjuguide	66

Förord

I augusti 2001 påbörjades arbetet med denna uppsats. Från början var det tänkt att bli en 10-poängs c-uppsats, men under tiden växte den till en 20-poängs cd-uppsats. Åtskilliga böcker och artiklar har lästs sedan dess, antagligen för många, och mycket har skrivits, strukits och skrivits om igen. När jag nu har den slutgiltiga versionen framför mig är det en del vänner som jag är skyldig ett tack.

Först och främst vill jag tacka mina handledare för deras ovärderliga synpunkter och för att de alltid har funnits till hands när jag behövt deras hjälp. Jag vill även tacka mina intervjupersoner, utan vilka denna uppsats inte blivit av över huvud taget. Dessutom vill jag tacka Kim Gustavsson för synpunkterna på intervjuguiden, Pär Bjelvehammar för att du läste och kommenterade ett tidigt manus, Christian och Anna Ohlsson för att jag fick låna datorn när jag behövde den som bäst, samt Christer Cederlund för de språkliga synpunkterna på det jag skrivit. Dessutom vill jag tacka Jenny Hansson för alla synpunkter av allmänsociologisk karaktär, som antagligen haft stor indirekt inverkan på skrivandet av denna uppsats.

Anders Olsson

Lund den 26 april 2002

Inledning

Denna uppsats handlar om luffarturister, det vill säga resenärer, som reser på egen hand, under längre perioder, med enkel packning, samt de föreställningar det finns om dessa resenärer. Uppsatsen är baserad på intervjuer jag gjort med åtta resenärer, samt material från film, litteratur och musiktexter.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att ge en bild av vilka föreställningar som finns om luffarturister och se hur dessa föreställningar förmedlas. Dessutom vill jag försöka förklara hur det sätt på vilket luffarturister ser på sig själva och sin grupp förhåller sig till dessa föreställningar och hur de agerar i förhållande till dessa föreställningar. Jag tänker på så sätt försöka identifiera olika mönster och strukturer som förekommer inom gruppen och analysera dessa med hjälp av sociologiska teoribildningar.

Jag vill här också påpeka att min avsikt inte är att bekräfta eller förkasta myten om luffarturisten. Detta skulle man kunna ha gjort om man genomfört en kvantitativ studie med ett långt större urval. Min avsikt är att nå en djupare förståelse av fenomenet. Detta leder fram till mina frågeställningar. De frågor jag vill försöka ge svar på i denna uppsats är:

*Vilka föreställningar finns om luffarturister och hur förmedlas dessa föreställningar?
Hur förhåller sig det sätt på vilket mina intervjupersoner uppfattar sig själva och sin grupp till de föreställningar som finns om luffarturister och hur agerar de i förhållande till dessa föreställningar?*

För att försöka ge svar på dessa frågorna kommer jag att knyta an till teorier som behandlar myter. Dessutom kommer jag att knyta an till teorier som behandlar skapandet och bevarandet av en självbild.

Bakgrund

Anledningen till mitt intresse för just denna grupp av människor är att det är en grupp som jag själv tidigare har tillhört. Antagligen hade jag aldrig intresserat mig för denna grupp av människor om det inte varit för detta. Själv har jag rest genom Europa två gånger. Första gången tågloffade jag tillsammans med en flickvän under en månad. Andra gången tog jag mig fram mestadels ensam, med buss och genom att lifta under sju månader.

Under dessa resor i Europa kom jag i kontakt med många andra som reste under liknande förhållanden och den verklighet de lever i, och var i allra högsta grad en del av denna

verklighet, med allt vad det innebär. De platser jag besökte, de människor jag mötte och de intryck jag fick under dessa resor, finns samlade i två dagböcker, omfattande 400 sidor.

Vid dessa tillfällen hade jag dock ännu inte börjat på mina studier i sociologi. I efterhand har jag upptäckt många intressanta aspekter i denna typ av resande och hos dessa människor, inte minst mig själv, som skulle vara intressant att studera ur ett sociologiskt perspektiv.

Jag kommer inte direkt att använda mig av mitt dagboks-material i uppsatsen. Men det var här som uppsatsen tog sin utgångspunkt. Det var efter att i efterhand läst dessa texter som tankarna väcktes på att skriva denna uppsats. Detta gör jag medveten om de risker det innebär att studera en grupp som man själv varit en del av.

Utöver detta så har mitt intresse för film, litteratur och musik alltid varit stort. När jag själv gjorde mina resor var jag i stor utsträckning påverkad av den bild som finns, framför allt i litteraturen, av resenärer, upptäcktsresanden och fria män som ger sig ut i världen för att finna lyckan. Jag levde nog dessutom ibland upp till denna bilden, vilket jag senare som sociologistudent har upptäckt. Det är därför jag valt att studera denna grupp av människor ur ett mytperspektiv.

Luffaturismen i ett historiskt perspektiv

För att placera in luffaturismen i ett historiskt perspektiv och i ett vidare sammanhang följer en överblick över luffaturismens framväxt och utveckling.

Olika former av individuellt resande är inget nytt fenomen. Det har förekommit under alla tider i olika former. Laurie Loker-Murphy och Philip L. Pearce menar att luffaturismen har sitt ursprung i tre olika traditioner. Dels i det resande i bildningssyfte bland ungdomar från adelsklassen som nådde sin kulmen under mitten av 1700-talet och som brukar benämnas the grand tour, dels i de som levde sina liv som luffare och dels i youth-hostel rörelsen (Loker-Murphy & Pearce, 1995:820).

Orvar Löfgren menar att resandet förr i tiden i första hand var sammankopplat med bildning, och inte med nöje på samma sätt som idag. Orvar Löfgren jämför the grand tour-resenärerna med dagens tågluffare (Löfgren, 1990:11). För även om betydligt fler har råd att ge sig ut på denna typen av resande i dag än för 300 år sedan, så är det nu precis som då fortfarande framför allt ett medelklassfenomen. Gemensamt för de båda är idén om resan som personlighetsutvecklande, man reser både för att upptäcka världen och sig själva.

Göran Andolf nämner också denna typ av resande som föregångare till dagens turism (Andolf, 1990:58). Dessutom drar han en parallell mellan de gesällvandringar som ägde rum

under medeltiden som föregångare till den turism som äger rum i dag, även om det var av blygsammare slag.

Intressant för min uppsats är alla de äventyrliga resor som har beskrivits i litteraturen genom tiderna, ända sedan boktryckandets tidigaste dagar. Olika former av reseskildringar verkar ha en självklar och naturlig plats i det svenska kulturarvet, framför allt beroende av att ett flertal av våra största författare och vissångare beskrivit äventyrliga resor, inte minst till Sydamerika, som både Evert Taube och Harry Martinsson har skildrat. Där finns en längtan bort till något annat och en äventyrslust, vilket det verkar vara många luffarturister som känner igen sig i.

En annan typ av individuellt resande under den första halvan av 1900-talet stod de för som var medlemmar i Travelers club, antingen i Stockholm, Göteborg eller Malmö. Dessa var äventyrsmän och upptäcktsresanden. De beskrivs bland annat som jordenruntseglare, forskningsresanden och som människor som lockades av hemlighetsfulla platser och som alla hade det gemensamt att de hade oron i blodet och äventyret i blicken (Werner, 1990:5). Det finns här en romantisering av den ensamme resenären som beskriver något som för många ännu är oupptäckt. Detta, till skillnad från vanliga turister, är en typ av resenärer som luffarturisterna gärna identifierar sig med.

Dagens luffaturism har bland annat sitt ursprung i den ökande bilismen under 50-talet, vilket medförde att liftandet blev ett billigt sätt att resa. Detta resandet beskrivs bland annat i Jack Kerouacs roman *På drift* från 1958, där man får följa ett par killar och deras liftande genom Amerika. Här tar de sig i och för sig fram genom att stjäla bilar också. Anledningen till att jag nämner denna bok är att det är en av de mest klassiska reseskildringarna som beskriver ett resande som kan jämföras med dagens luffaturism. Denna form av resande blev under 50- och 60-talen vanligare och vanligare även bland svenska ungdomar. Fram till och med slutet av 60-talet var denna typ av resande i stort sett förbehållet män.

Fokus för min uppsats tidsmässigt ligger på 70-talet och fram till idag. Under slutet av 60-talet och under 70-talet var det hippiekulturens sökande efter mystik och kritiken mot mycket i de västerländska samhällena som fick framför allt ungdomar att lifta till bland annat Nordafrika, Nepal och Indien (Loker-Murphy & Pearce, 1995). I slutet av 60-talet blev det också allt vanligare att kvinnor gav sig ut på denna typ av resor. Tomas Löfström har skildrat detta resande i sina böcker *Liftare* från 1971 och *Vägen till Kathmandu* från 1975.

En viktig milstolpe i det individuella resandet var interrailkortets tillkomst 1972, vilket ledde till ett ökat resande i Europa. Tågloffandet i Europa hade sina toppar under slutet av 80-talet och under 90-talets första år. Ett kapitel i Claes Holmströms bok *Tredje stenen från solen*

beskriver denna typ av resande. Under 90-talet blev det sedan allt vanligare att luffarturisterna sökte sig till Sydostasien, Australien och Nya Zeeland. Detta skildras på ett självkritiskt sätt i filmen *Beach* från 1999.

Det individuella resandet har de senaste åren gradvis institutionaliserats. Bland annat har reseklubbar som Backpackers club i Helsingborg och Club 100 i Göteborg startats, samt resetidningar typ Vagabond etablerats. Dessutom har resebyråer, ofta med äventyrlig framtoning, börjat erbjuda individuella resor. Till exempel flygbiljetter med olika antal fria stopp, eller de så kallade Rosa bussarna där man har resan och en del praktiska ting ordnad på förhand, men som ändå har en extremt äventyrlig prägling.

Erika Andersson Cederholm menar att det ur denna institutionalisering vuxit fram en särskild kultur bland luffarturister (Andersson Cederholm, 1999:11). Människorna i denna kultur och de föreställningar som finns om dem vill jag i och med den här uppsatsen få en djupare inblick i.

Definition av luffarturist

Ett problem uppstår då man skall samla denna grupp av människor under ett gemensamt begrepp. I det engelska språket förekommer bland annat begreppen drifters, wanderers, backpackers och travelers (Uriely, 2002:520). På svenska är det också problematiskt. Begrepp som förekommer är ryggsäcksresenärer, ryggsäcksturister eller helt enkelt luffare eller resenärer. Även backpackers och travelers används i svenska språket. I denna uppsats kommer jag inte att göra någon åtskillnad mellan de olika begreppen. Erika Andersson Cederholm använder sig av begreppet luffarturist i sin avhandling *Det extraordinäras lockelse* från 1999. Detta begrepp lånar jag och använder mig av som ett samlingsbegrepp.

Vad är då en luffarturist? För att komma fram till det tänker jag börja med att ta upp några definitioner av begreppet turist. Definitionerna av begreppet turist är många och skiftar beroende på syfte. En ofta citerad definition av begreppet turist är Eric Cohens definition. Han beskriver en turist som:

"...a voluntary, temporary traveler, travelling in the expectation of pleasure from the novelty and change experienced on a relatively long and non-recurrent round-trip." (Cohen, 1974:533).

I Bra böckers lexikon ordbok definieras en turist kort och gott som:

"En person som reser för nöjes skull" (Bra böckers lexikon, 1980).

I Nordstedts ordbok finns en liknande definition:

"...en person som reser (långt från hemorten) i nöjes- och avkopplings syfte." (Norstedts ordbok, 1990).

Detta är väldigt generella definitioner av begreppet turist. Man kan dock urskilja olika former av turister. Detta eftersom det finns så många olika sätt att resa på. Men skillnaden mellan att resa på det ena eller det andra sättet är inte alltid så självklar. En distinktion åtminstone, som framkommer i mitt material, är den mellan luffarturister och charterturister.

Erika Andersson Cederholm beskriver en luffarturist som:

"en turist som på egen hand bestämmer sin resrutt, sitt färd sätt, hur länge hon stannar på de platser hon besöker och var och hur hon bor" (Andersson Cederholm, 1999:9).

Även detta är en väldigt bred definition. Till skillnad från definitionerna ovan handlar det här om ett individuellt resande, i kontrast till charterresan där resebyrån ansvarar för transporten och boendet. Det handlar dessutom om ett resande som pågår under en längre tid än en eller två veckor som en traditionell charterresa varar.

En något snävare definition är utformad av Locker-Murphy och Pearce. De definierar luffarturister på följande sätt:

"Backpackers are travelers who exhibit a preference for budget accommodation; an emphasis on meeting other people (locals and travelers); an independently organized and flexible travel schedule; longer rather than brief holidays; and an emphasis on informal and participatory recreation activities." (Locker-Murphy & Pearce, 1995:830f).

Utöver det som i denna definition påminner om Andersson Cederholms definition betonar Loker-Murphy och Pearce här att det skall vara ett resande med låg budget, i syfte att möta andra människor.

Min avsikt är att utgå från Andersson Cederholms breda definition av luffarturister. I min analys av myten om luffarturisten är meningen sedan att jag utifrån denna breda definition skall komma fram till en konnotativ definition, vilken sedan skall ligga som grund för min vidare analys. Vad det gäller en definition på denna konnotativa nivån, och de associationer som begreppet luffarturist ger, som är av stort intresse för min uppsats, så återkommer jag till det senare, i min analys av myten om luffarturisten.

Disposition

I detta inledande kapitel presenterade jag mitt syfte och mina frågeställningar, redogjorde för min egen bakgrund som luffarturist, redovisade en kort historisk bakgrund av fenomenet, samt redogjorde för begreppet luffarturist. I nästa kapitel där jag presenterar min metod, redogör jag för innehållsanalys och intervjuer och mitt tillvägagångssätt. Efter detta kommer ett kapitel där jag presenterar mina teoretiska utgångspunkter om myter, på vilket följer ett analyskapitel där jag analyserar myten om luffarturisten. Därefter kommer ett kapitel där jag presenterar mina teoretiska utgångspunkter om självbild, på vilket följer ett kapitel där jag analyserar hur myten förhåller sig till det sätt på vilket luffarturisterna uppfattar sig själva. Avslutningsvis knyter jag ihop min uppsats och redogör kort för mina resultat i ett avslutande kapitel. Sist i uppsatsen återfinns min källförteckning samt den intervjuguide som har legat till grund för mina intervjuer.

Om metod

Jag har använt mig av kvalitativa undersökningsmetoder. Dels har jag analyserat innehållet i film, litteratur och musiktexter, för att se hur luffarturister framställs där, dels har jag genomfört intervjuer med luffarturister, för att se hur de uppfattar sig själva. Dessa typer av forskningsprocesser hamnar inom den hermeneutisk/fenomenologiska forskningstraditionen och utgår ifrån vad Max Weber beskrev som *verstehen*. Detta var ett begrepp som Weber hämtade från Wilhelm Dilthey och som kan översättas med tolkande empatisk förståelse eller förstående insikt (Månson, 1999:100). Det rör sig om ett förstående baserat på insikt om syfte och möjlig effekt av en handling, vilket nås när man känner till motiven bakom handlandet, det vill säga vad personen ville uppnå med handlingen.

Ett begrepp som påminner om *verstehen* är vad Charles Horton Cooley benämnde *sympathetic introspection* (Cooley, 1909:7). Empati är den term som ligger närmast det begreppet, vilket innebär att man helt enkelt förstår en annan människa. Att sträva efter att empatisera är det man gör när man gör kvalitativa intervjuer med symbolisk interaktionism som grundläggande perspektiv (Trost & Levin, 1996:62f). Man skall alltså försöka sätta sig in i intervjupersonernas situationer och se världen utifrån deras perspektiv.

Kvalitativa metoder har alltså primärt ett förstående syfte. Man är dels intresserad av att få en djupare förståelse av det problemkomplex man studerar, dels av att beskriva helheten av det sammanhang som detta inryms i (Holme & Solvang, 1997:14). Man är alltså inte intresserad av att förklara eller förutsäga, och av orsak och verkan, som är fallet när man använder sig av kvantitativa metoder.

Som jag nämnde i inledningen har jag själv tidigare varit en del av den grupp som jag nu undersöker. Detta medför vissa fördelar, men också en del nackdelar. Förutom att mina egna erfarenheter har haft stor betydelse för mitt ämnesval, har de med all säkerhet också påverkat uppsatsens innehåll och det sätt på vilket uppsatsen strukturerats. En risk är att man håller sig till det som redan är bekant för en och inte kommer vidare mot det som avviker från ens egen förförståelse. Man kan bli blind på sitt eget material och se de samband man tror man ska se, och missar därmed andra tänkbara samband. Fördelen är att man till viss del redan är insatt i ämnet sedan tidigare och därmed redan har en viss förståelse för vissa fenomen. Detta underlättade betydligt i intervjusituationerna, då mycket inte behövde förklaras, utan samtalen kunde flyta fritt i större utsträckning än vad det skulle kunna ha gjort om jag inte varit så insatt i ämnet sedan tidigare.

Innehållsanalys

Min analys är rotad i en konstruktivistisk verklighetssyn. Enligt ett socialkonstruktivistiskt angreppssätt är verkligheten socialt skapad och fokus ligger på tolkning av och förhandling om den sociala världens mening (Berger & Luckmann, 1979). I den strukturalistiska traditionen, som tar denna utgångspunkt, menar man att texter och annat innehåll är språkliga diskurser, som endast refererar till andra språkliga diskurser. Sanningar är alltså diskursivt skapade och därmed är subjekten decentrerade (Gustavsson, 1999:37). Världen är en spegling av språket och därmed går det inte att skilja på språk och verklighet. Man kan inte prata om en verklighet utan att den är konstruerad av språket (Bergström & Boréus, 2000:23).

Utifrån detta perspektiv är det intressant att studera hur luffarturister framställs i film, litteratur och musiktexter, eftersom dessa medier inte bara beskriver luffarturister, som en neutral avspegling av verkligheten, utan genom att de tillhandahåller kollektiva meningar, också bidrar till skapandet och förmedlandet av dessa sociala konstruktioner av verkligheten.

Ett problem som är inbyggt i alla socialkonstruktivistiska angreppssätt är hur man skall förhålla sig till de sanningar som man som forskare producerar. Kan man vara säker på att man presenterar något annat än sin egen subjektiva avkodning? Ett annat problem är hur man skall argumentera för att ens egen representation av världen är bättre än alla andra möjliga representationer.

Eftersom det enligt detta perspektiv inte finns något entydigt förhållande mellan verkligheten och representationen av den, och eftersom verkligheten är omöjlig att läsa av med hjälp av ett neutralt observationsspråk, finns det inte heller något självklart sätt att representera en text eller film (Bergström & Boréus, 2000:24). Det finns inget sätt som man kan säga är objektivt korrekt för att representera innehållet. Därmed finns det inte heller en enda riktig eller slutgiltig tolkning. Varje intryck kan representeras på ett oändligt antal olika vis. Därför blir verkligheten på ett eller annat sätt en konstruktion (Gustavsson, 1999:43f). Självklart är man inte helt fri att skriva vad man vill, även om det finns olika sätt att tolka konstnärliga uttryck, så som film, litteratur och musiktexter. Inom vår kultur finns det dock tolkningar som är mer korrekta än andra.

I kvalitativa innehållsanalyser betonar man helheten och innehållet utgör en tolkningsgrund för att förstå sig på kulturer. Det finns inga standardmetoder för innehållsanalys. Det intressanta blir därför vilken mening man tillskriver olika företeelser, hur man tolkar intryck, eller konstruerar dem (Alasuutari, 1995:27). Detta innebär att man som forskare inte är någon neutral upptäckare av verkligheten, utan att man ger den mening, man

hjälp till att konstruera den. Verkligheten är på så sätt socialt konstruerad (Berger & Luckmann, 1979). Resultaten kan därför inte tillskrivas ett värde av att vara universellt giltigt, den utgör en analys av många möjliga och förmedlar därmed åtminstone en sanning, helt beroende på vilket syfte man har (Säfström & Östman, 1999:28).

Urval och bearbetning av film, litteratur och musiktexter

Åtskilliga är de texter som beskriver människor på olika resor. Någon form av urval var därför nödvändigt för att få fram ett hanterbart material att analysera. Urvalet kan tyckas vara godtyckligt gjort. Men en avsikt har varit att välja ett material som skildrar olika typer av luffarturister. De skildrar både män och kvinnor. De skildrar flera olika typer av individuellt resande, under olika förhållanden, i olika delar av världen under de senaste tre decennierna. Men det är också väldigt typiska resor, så som en tågluff i Europa, en Indienresa och en Sydostasienresa. De är alltså strategiskt utvalda för att få bredd på materialet. Detta är helt gjort efter eget omdöme. Det skall också sägas att mitt urval från början var större, men var tvunget att reduceras för att jag skulle kunna analysera det djupare snarare än att analysera ett större material ytligare. Detta kommer att vidare beskrivas i min analys.

Jag är ute efter myten om luffarturisten, det vill säga en diskurs över hur luffarturister uppfattas, och jag har valt att bestämma dessa karakteristiska drag utifrån hur luffarturister framställs i olika medier. Detta har jag försökt göra utifrån känd film, litteratur och text till musik, som till viss del kan sägas ligga till grund för på vilket sätt allmänheten uppfattar dem.

Till att börja med kommer jag att presentera mitt material i form av korta sammandrag och citat för att ge en överblick av materialet, för att därefter se vilka mönster som finns i materialet. Dessa mönster kommer jag att presentera i en idealtyp över hur luffarturister framställs i media. Därefter kommer jag att visa hur denna bilden förmedlas i media.

Idealtypen

Jag har valt att samla min analys av myten om luffarturisten i en idealtyp. Idealtypen är bra när man skall försöka fånga en komplex verklighet, då den bidrar till att få kunskaper om konkreta fenomenens sammanhang och vilken kulturell betydelse de har (Weber, 1977:139ff). Max Weber använder sig delvis av idealtypsmetodologin för att avfärda uppfattningen att vetenskapen objektivt kan fånga verkligheten. Idealtypen är ett forskningsredskap och ett tankeexperiment, och är därför inte identisk med verkligheten. Den kan sägas vara en renodling av ett fenomen. Det föreligger därmed inte någon identitetsrelation mellan idealtyp

och verklighet. Detta är viktigt att påpeka. Men den avslöjar vissa aspekter av och framhäver vissa centrala kännetecken hos verkligheten.

Min idealtyp kommer jag fram till genom att först ensidigt betona olika skildringar av luffarturister och deras handlande, för att därefter lägga samman dessa, för att få fram en enhetlig tankebild, allt efter Webers sätt att arbeta.

Den kvalitativa forskningsintervjun

Då jag också var intresserad av intervjupersonernas självbild föll det sig naturligt att genomföra en intervjuundersökning. Intervjuer är lämpliga när man skall beskriva människors syn på meningen hos sina levda liv, beskriva deras upplevelser och självuppfattning, och klargöra och utveckla deras eget perspektiv på sin livsvärld (Kvale, 1997:100).

Fördelarna med att genomföra kvalitativa intervjuer, om man jämför med kvantitativa forskningsmetoder, är att intervjusituationen i mindre utsträckning då blir styrd av mig. Detta ger utrymme för viss flexibilitet. Eftersom man möter personerna ansikte mot ansikte har man möjlighet att anpassa intervjufrågorna, självklart inom ramen för intervjuguiden, efter just hur dessa personer ser på sig själva. Intervjupersonerna har möjlighet att själv uttrycka sina uppfattningar i den ordning och på det sätt som de själva finner lämpligt. Kvalitativa intervjuer ger dessutom möjlighet att ställa följdfrågor, med möjlighet att erhålla värdefull information, som naturligt kommer upp under själva intervjun. Detta öppnar för en bättre uppfattning av den enskildes livssituation. Nackdelen är att analysen av materialet blir mer komplicerad (Holme & Solvang, 1997:25).

Utformning av intervjuguiden

Efter det att jag tagit fram en idealtyp över hur luffarturister framställs i media ville jag se hur denna förhöll sig till hur mina intervjupersoner uppfattar sig själva och sin grupp. Intervjuguiden är därför utformad efter de teman som uppenbarade sig i idealtypen. Förutom frågor av mer allmän karaktär och frågor som direkt berörde intervjupersonernas självbild, ställde jag därför frågor som jag fann lämpliga för att beröra de punkter som idealtypen består av. Intervjuguiden återfinns längst bak i uppsatsen.

Urval av intervjupersoner

Att få tag på lämpliga intervjupersoner har inte varit någon större svårighet. De personer jag intervjuat har jag funnit med hjälp av den så kallade snöbollsmetoden (Berg, 2001:33). Mina bekanta har oftast fungerat som gatekeepers, men i vissa fall har även mina

intervjupersoner tipsat om ytterliggare möjliga intervjupersoner. Dessa har jag tagit kontakt med och berättat att jag håller på att skriva en uppsats om människor som varit ute och rest och att det jag är intresserad av framför allt är själva resandet. De flesta har utan omsvep ställt upp. De personer jag har tillfrågat har i alla fall utom ett tackat ja till att ställa upp på en intervju. Anledningen till att denna person inte ville ställa upp var att han inte såg sin resa som intressant för min uppsats, då han endast rest runt i de nordiska länderna. Trots att jag påpekade att jag var intresserad av olika former av individuellt resande ville han inte.

De kriterier som stått som avgränsning för mitt urval av intervjupersoner är att de har rest på egen hand och att de under sina resor upplevt sig som individuella resenärer, detta oavsett om de rest ensamma eller tillsammans med någon annan. Detta innebär att de uppfyller de egenskaper som Erika Andersson Cederholm tar upp i sin definition av en luffarturist, det vill säga att de på egen hand bestämt sin resrutt, sitt färdstätt, hur länge de stannat på de olika platser de besökt och var och hur de bott. Dessutom skall resan ha varat åtminstone en månad och under denna resa skall ett flertal platser ha besökts.

Jag gör inte några anspråk på att mina intervjupersoner skall vara representativa för hela gruppen. Jag har dock, efter eget omdöme, försökt att intervjuar olika typer av människor. Dessutom har jag försökt att hitta intervjupersoner som varit iväg på samma typ av resor som beskrivits i det material som jag byggt idealtypen på.

Jag har försökt att få tag på personer som rest till olika geografiska platser och som rest olika mycket, dels hängivna resenärer, med flera resor bakom sig, dels personer som bara gjort en resa. Huruvida intervjupersonerna har eller inte har stor erfarenhet av resande spelar stor roll för mitt urval. Däremot spelar inte intervjupersonernas ålder någon roll för mitt urval.

Jag har försökt att få spridning på könen, även om inte min huvudsakliga avsikt är att jämföra män och kvinnor. Jag kommer inte att uttryckligen tematisera kön. Att könsaspekten inte behandlas mer ingående har att göra med att det i min analys av myten om luffarturisten inte framkom några påtagliga skillnader mellan hur män och kvinnor framställs.

Dessutom har jag försökt få tag på intervjupersoner med olika social bakgrund, i det här fallet med föräldrar hemmahörande i olika samhällsklasser, samt intervjupersoner som är uppväxta både i stora städer och i små orter.

Mina intervjupersoner är alla mellan 21 och 31 år gamla. Dessa personer har genomfört resor till vitt skilda områden, allt från resor i Sydamerika, södra Afrika och Indien till resor i Europa. En del har bara varit i väg en gång, och under en månad, andra har gjort upp till fem resor. Av de åtta personer jag intervjuat är tre män och fem kvinnor.

Vissa av mina intervjupersoner har själv betonat vikten av konfidentialitet och varit väldigt noga med att bli försäkrade om att de skall förbli anonyma. Med respekt för dem gör jag inte någon genomgång av varje enskild intervjuperson, utan presenterar de endast som en grupp som ovan. Jag kommer att vara noga med att det inte under några omständigheter skall kunna gå att identifiera mina intervjupersoner i uppsatsen. I analysen av intervjuerna kommer intervjupersonerna närmare att beskrivas i den mån det är nödvändigt, för att få fram viktiga sociologiska förklaringsvariabler.

Intervjuerna och bearbetningen av dem

Intervjuerna hade karaktären av halvstrukturerade djupintervjuer, det vill säga, de var inga öppna samtal, men utgick inte heller från något strukturerat frågeformulär (Kvale, 1997:32). Intervjuerna utgick från min intervjuguide.

Alla intervjuerna har gjorts retrospektivt. Det är alltid en risk med retrospektiva intervjuer att det som berättas konstruerats i efterhand, att intervjupersonerna glömt vad som hände, att de lagt till och dragit ifrån, och att det som berättas egentligen inte var det som upplevdes på plats.

I samtliga fall har det varit trevligt att genomföra intervjuerna. Det märks att det är ett ämne som intervjupersonerna gärna talar om, och att det som berättas är historier som berättats flera gånger tidigare. Endast i ett fall var det svårt att få intervjupersonen att tala. Detta berodde antagligen på att intervjupersonen i fråga själv är en van intervjuare.

Intervjuerna har genomförts på olika platser, hemma hos mig, hemma hos intervjupersonerna, eller på någon neutral plats, allt efter intervjupersonernas önskemål. De intervjuer jag genomfört har alla varat ungefär en timme och de har spelats in på band. Ingen av mina intervjupersoner hade några problem med att jag använde bandspelare och spelade in intervjuerna. Den glömdes oftast bort efter bara ett par minuter. Jag tror det beror på att det är ett ämne som alla har varit roade att prata om. Jag uppfattar det i alla fall inte som att bandspelaren i något fall var störande, eller att något aldrig blev sagt på grund av den.

Efter varje intervju har jag ordagrant skrivit ut alla intervjuerna. Då bandupptagningarna genomgående har varit av god kvalitet har detta inte orsakat några större problem. Endast vid ett fåtal tillfällen har det i efterhand varit omöjligt att höra vad som sagts. Jag har inte tagit någon hänsyn till pauser, betoningar eller olika former av emotionella uttryck i dessa utskrifter. Detta har jag inte ansett tillföra någonting till förståelsen av intervjutexterna. I uppsatsen kommer jag att citera delar av intervjuerna. Jag kommer då att referera till dessa som Åsa, Lisa, Karin, Roger, Per, Evelina, Maria och Johan, vilka alla är fingerade namn.

De teman jag analyserar mina intervjuer utifrån, är direkt hämtade från den idealtyp som visar hur luffarturister framställs i media. Jag undersöker här hur det sätt på vilket intervjupersonerna uppfattar sig själva förhåller sig till de olika punkterna i idealtypen.

Men nu lämnar jag mitt separata metodkapitel. Forskningsprocessen kommer att beskrivas utförligare i analyskapitlen. Nu vidare till ett teorikapitel om myter.

Myter

Inom den strukturalistiska traditionen hävdas det att man inte kan förstå världen utifrån dess egna termer. Detta kan man bara göra utifrån kulturens begreppsmässiga och lingvistiska strukturer. Man försöker därför att upptäcka hur människor förstår sig på världen, inte vad världen är (Fiske, 1997:155). Detta perspektiv tar jag min utgångspunkt i, eftersom jag till att börja med är intresserad av hur människor uppfattar luffaturister, inte vad luffaturister är.

Det kretsar en hel del myter om luffaturisternas liv. Dessa myter ingår i en kontext i vilken de ges mening. Medier är en plats där dessa myter skapas och förmedlas, och det är min föreställning att det sätt på vilket luffaturister framställs i film, litteratur och musiktexter blir den bild som allmänheten får av dem. Dessutom styr dessa myter vissa medlemmar i gruppen som försöker leva upp till myten. Det finns alltså även medlemmar i gruppen som gärna förmedlar sig själva enligt myten för utomstående. Både medlemmar och utomstående håller därmed myten vid liv. I det följande kommer jag att visa på vad en myt är och hur dessa förmedlas.

Ett begrepp som på många sätt påminner om mytbegreppet är vad Émile Durkheim beskriver som ett kollektivt medvetande (Barthes, 1977:165). Det kollektiva medvetandet är enligt Durkheim en grupp av övertygelser och uppfattningar som är vanliga hos en genomsnittsmedlem i ett samhälle, vilka formar ett bestämt system som har sitt eget liv (Lukes, 1973:151). Detta skulle till exempel kunna vara de uppfattningar som finns om luffaturister som bland annat förmedlas via media. Detta kollektiva medvetande blir starkt när medlemmarna i den aktuella gruppen, det vill säga luffaturister, accepterar de värderingar och ideal som finns inom gruppen. En del resenärer har redan innan de ger sig iväg på sin resa tagit till sig gruppens kollektiva medvetande.

Claude Lévi-Strauss diskuterade begreppet myt. Han var påverkad av Durkheim och hans resonemang om det kollektiva medvetandet. Men till skillnad från Durkheim så är Lévi-Strauss strukturalistiska analyser av myter snarare att undersöka något som är att beteckna som omedvetet, då enligt honom endast formerna kan vara gemensamma, inte innehållet (Lévi-Strauss, 1987:73). Hans teori om myten bygger dessutom på resonemang hämtade från Sigmund Freud och Ferdinand de Saussure. Från Freud utvecklade han tanken att analys av myter är den kulturella motsvarigheten till analys av en persons drömmar. Från Saussure hämtade han tanken om språket som ett strukturellt system (Fiske, 1997:165).

Saussure brukar betecknas som semiotikens fader. Saussure var först och främst intresserad av språket och det lingvistiska systemet och inte så mycket av hur detta systemet

stod i relation till den verklighet det hänvisade till. Han försökte förklara de olika sätt på vilka tecken förmedlar betydelse. Han betonade texten och inte det sätt på vilket tecknen samverkar med användarens kulturella och sociala erfarenheter. På så sätt menade han att språkets struktur utgörs av ett system av tecken. Dessa tecken har två sidor, det betecknande och det betecknade, där tecknet är summan av associationerna i relationen mellan det betecknande och det betecknade. Det är dessa tre komponenter som en myt är uppbyggd av (Fiske, 1997:66ff).

Semiotik är en form av strukturalism. Det är läran om tecknens betydelse i det sociala och kulturella livet och är i grunden ett teoretiskt sätt att behandla kommunikation (Fiske, 1997:61). Den behandlar hur kommunikationen fungerar, språks och kulturens system och särskilt det strukturella förhållandet mellan semiotiskt system, kultur och verklighet. Semiotiken ser alltså kommunikationen som skapandet av betydelse i meddelanden, där man syftar till att undersöka förhållandet mellan ett uttryck, det betecknande, och en innebörd eller mening, det betecknade (Fiske, 1997:69). Det betecknade är alltså konstruerat och bestämt av den kultur eller grupp vi tillhör. Det tillhör det lingvistiska eller semiotiska system som medlemmar i kulturen använder för att kommunicera med varandra.

Lévi-Strauss utvidgade Saussures teori om språket som ett strukturellt system till att omfatta samtliga kulturella processer. Han var ute efter den underliggande och gemensamma strukturen i det mänskliga tänkandet, och menade att detta slags tänkande, som är typiskt för mycket primitiva samhällen, också är närvarande i mycket av vår egen tankeprocess. Elementen i detta tänkande är inte konstanta, bara relationerna (Lévi-Strauss, 1987:62). Detta gjorde han som olika sätt att organisera och därmed olika sätt att förstå sig på våra kulturella och sociala världar. För Lévi-Strauss var språkets paradigmatiske dimension, det vill säga dess kategorisystem, det viktigaste. Att skapa begreppsmässiga kategorier inom ett system var för honom själva grunden för att förstå sig på någonting. I centrum för denna process finns den struktur som han benämner ett binärt motsatsförhållande eller en binär opposition (Lévi-Strauss, 1987:74).

Enligt Lévi-Strauss utgår myten från en struktur med vars hjälp den konstruerar en helhet (Lévi-Strauss, 1987:37). Myten är en historia som utgör en särskild omvandling av en djupare struktur av binärt motsatta begrepp som är viktiga för kulturen inom vilken myten existerar (Lévi-Strauss, 1987:74). Myterna är alltså ofta uppbyggda kring motsatspar. Olika grupper i samhället definierar på detta sätt sig i förhållande till varandra genom särskiljande drag. I fallet luffarturister är de motsatta parterna ofta charterturister, men också den lokalbefolkning man kommer i kontakt med under sina resor och de människor man åker ifrån där hemma.

Myter styr mycket av människornas interaktion och påverkar olika grupper och deras olika typer av samhällsbildningar. Det finns ett flertal myter om luffarturister. För vissa luffarturister är dessa myter en del av deras liv. De förmedlar gärna en bild av sig själva som överensstämmer med myterna.

För att utvidga resonemanget om myter går jag vidare till Roland Barthes som bygger vidare på det sätt som Lévi-Strauss analyserade myter. Barthes hämtade begreppet myt direkt från Lévi-Strauss, men använde sig av det på ett lite annorlunda sätt. Precis som Lévi-Strauss var Barthes inspirerad av de semiotiska resonemang som framför allt fördes av Saussure. Man kan se Barthes resonemang om myten som en direkt vidareutveckling av Saussures lingvistiska teorier.

Barthes diskuterar myten och dess funktion och medias inflytande för att förmedla en myt. Han behandlar den mytiska innebörden av vad han kallar den kulturella konnotationen hos ett antal fenomen. Hans syfte är att ta den naturliga världen i betraktande och demonstrera de konnotationer som är knutna till den (Barthes, 1969).

Barthes definierar myt som ett slags tal, och då menar han inte bara muntligt tal. Även det skrivna ordet, fotografiet, filmen, reportaget et cetera kan tjäna som stöd för det mytiska yttrandet (Barthes, 1969:206). Allting kan alltså vara en myt, under förutsättning att det förmedlar en diskurs. Alla tänkbara objekt kan göras till föremål för tal. Men en myt är en speciell sorts tal, eftersom den är ett budskap knutet till ett historiskt utvecklingssammanhang. En myt är alltså det dominerande synsätt med vilken en kultur uppfattar någon aspekt av verkligheten eller naturen. Eftersom detta förändras över tiden finns det inga eviga myter, utan det är den mänskliga historien som förvandlar verklighet till mytologiskt språk. Myten är alltså ett sätt att ge betydelse åt något, och dess styrka ligger just i att dess innehåll hålls konstant medan framträdelseformerna skiftar.

Som en studie av yttranden är mytologin en utvecklade form av den vetenskap om tecken som Saussure presenterade under namnet semiotik (Barthes, 1969:207). Myter måste därför studeras som relationer mellan det betecknande, det betecknade och tecknet. Barthes menar dock att en myt är en speciell sorts semiologiskt system, som han kallar ett andra semiologiskt system (Barthes, 1969:211). I myten ingår så att säga två semiologiska system, där det som är tecken i den ena blir det betecknande i den andra. Det första systemet handlar om ordens litterära betydelser, medan det andra handlar om ordens symboliska innebörder. Detta andra system är själva myten. Här kallar Barthes det betecknande för form, det betecknade för begrepp och relationen mellan de båda för betydelsen. Det är betydelsen som är själva myten (Barthes, 1969:213f). Barthes använder sig av begreppen denotation och konnotation för att

beskriva de lingvistiska respektive kulturella innebörder som knyts till en term, eller som i mitt fall, en gestalt i en text (Barthes, 1968).

Bilden av en slarvigt klädd luffarturist i en amerikansk film är på detta sätt också det som Barthes menar att bilden betyder i det första semiologiska systemet, det vill säga dess denotation. Men samma bild har för Barthes mer än denna rent språkliga innebörd. För honom säger bilden även saker om luffarturisten, om vilka egenskaper som förväntas av honom. Detta är bildens innebörd i det andra semiologiska systemet, det vill säga dess konnotation.

Enligt Barthes är mytens princip att den förvandlar och överför betydelse till form och historia till natur (Barthes, 1969:227). Myten får alltså historien att framstå som naturlig. Mytologin kan bara ha en historisk bakgrund, eftersom myten är ett yttrande som historien valt ut. Den skulle inte kunna uppstå ur sakens natur. Myten uppstår genom att objektets historiska kvalitet saknas, vilket gör att objekten förlorar det minne som de ursprungligen var konstruerade av. Myten döljer därmed ingenting, dess uppgift är snarare att förvränga, inte att göra saker och ting osynliga. Den försöker framställa betydelser som naturliga och inte som historiskt eller socialt betingade (Barthes, 1969:206).

Genom denna mekanism smyger sig det mytiska innehållet in i subjektet. För att ta ett exempel så kännetecknas ofta luffarturister av ett antal olika egenskaper när de framställs i media. Dessa egenskaper framställs som om det vore ett faktum att alla luffarturister har dessa egenskaper, vilket naturligtvis inte stämmer, då verkligheten är mycket mer komplex. Media naturaliserar alltså på detta sätt föreställningen om vissa egenskaper som kännetecknar en luffarturist. Det är på detta sätt som myten fungerar.

Myten om luffarturisten

Den första analysdelen i denna uppsatsen skall gå till att försöka kartlägga de myter som omgärdar luffarturister och se hur dessa myter förmedlas. Dels kan dessa myter förmedlas av luffarturisterna själva, men även av andra grupper i samhället. Eftersom jag är ute efter det dominerande synsättet av den bild som allmänheten har av luffarturisterna, någon slags kollektivt medvetande, är det inte så intressant att se på hur enskilda luffarturister förmedlar dessa myter, eftersom de inte når ut till så många. Intressantare blir att undersöka hur andra grupper i samhället, och då framför allt media förmedlar dessa myter.

Media är utmärkt för att se hur myter förmedlas. Eftersom jag utgår ifrån en socialkonstruktivistisk verklighetssyn utgår jag ifrån att media hjälper till att skapa den bild som allmänheten har av luffarturister. Min avsikt är därmed att ge en bild av hur luffarturister framställs i film, litteratur och musiktexter, det vill säga hur myten om luffarturisten ser ut.

Framför allt i litteratur, men även i musiktexter och i film, är beskrivningar av människor som ger sig av på kortare och längre resor på alla möjliga sätt vanligt förekommande. Eftersom film, litteratur och musiktexter för många är ett sätt att uppleva saker och få känslor beskrivna som man inte själv har upplevt, skapas verklighetsuppfattningen utifrån dessa myter. Hur ser då myten om luffarturisten ut och på vilket sätt förmedlas dessa myter?

För att ge en bild av hur luffarturister framställs i olika media skall jag ta upp exempel på film, litteratur och musiktexter som beskriver luffarturister. Jag har valt att hålla mig till svensk litteratur och text till musik skapad efter 1970. Jag utesluter i och med det inte att myten av luffarturisten delvis skapats av äldre litteratur och musiktexter, utan ser detta som fullt troligt, men för att begränsa materialet till skildringar av luffarturister så som de rest på senare år har jag gjort denna begränsning. Jag tror åtminstone inte att myten har förändrats nämnvärt under dessa år. Ingenting tyder på detta. Jag kompletterar detta material med en amerikansk film, som visades på biograferna under 1999 och 2000.

Härmed föll en del av mitt ursprungliga material, som från början var större, bort. Bland det material som fick stå till sidan kan nämnas William Sutcliffes bok *En tripp till Indien*, första delen av Carina Rydbergs bok *Den högsta kasten* och Thomas Lofströms bok *Vägen till Kathmandu*.

Min avsikt är att detta material skall ge en bred bild av luffarturister, men samtidigt en bild av olika typiska resor. Detta eftersom jag letar efter myten om luffarturisten, en diskurs om luffarturister som de skildras i media. Meningen är att diskursen som helhet skall förstås utifrån dessa texter. Utifrån detta är mindre känd film, litteratur och musik inte så intressant,

eftersom de bara når en liten publik. Det skall dock samtidigt sägas att myten om luffarturisten bygger på ett begränsat antal böcker och musiktexter och endast en film. Det är möjligt att man hade kunnat få en annan bild av luffarturister om man valde, andra filmer, annan litteratur och andra musiktexter, även om jag inte tror att det hade blivit någon större skillnad.

Den film jag kommer att använda mig av i analysen är:

Beach av Danny Boyle från 1999

Den litteratur jag kommer att använda mig av i analysen är:

Liftare av Tomas Löfström från 1971

Jack av Ulf Lundell från 1976

Kallare än Kargil av Carina Rydberg från 1987

Tredje stenen från solen av Claes Holmström från 1994

De musiktexter jag kommer att använda mig av i analysen är:

Billy av Pär Gessle från 1979

Älskad igen (första versen) av Ulf Lundell från 1987

Magdalena tog morgontåget till Kathmandu av Magnus Johansson från 1990

Detta material kommer jag nu att beskriva och presentera genom korta sammandrag och citat, koncentrerade kring hur luffarturister beskrivs, samt visa hur myten om luffarturisten förmedlas i detta material.

Beach

Beach är en film som skildrar luffarturister och det resande till Sydostasien som under 90-talet varit så vanligt bland dessa. Men det är samtidigt också en ironisk skildring, som på vissa sätt driver med stereotyper som finns. Den handlar om den 22-årige Richard, en äventyrare som har rest hemifrån på obestämd tid. Drömmen om att finna det äkta och utforskade, eller som han själv uttrycker det "...nåt vackrare. Nåt mer spännande, och ja det erkänner jag, nåt farligare", för honom till Thailand. Och detta med mottot "Vägra aldrig en inbjudan, motstå aldrig det okända, missbruka aldrig folks gästfrihet, var öppen och sug in upplevelsen, och om det gör ont är det säkert värt det".

Han hamnar i Bangkok. På ett billigt, i det närmaste fallfärdigt, hotell på Kao-San-Road träffar han en underlig figur vid namn Daffy och ett franskt par. Daffy, som är en äldre äventyrare som märkts av för mycket sol och för mycket droger berättar för Richard om en hemlig ö, ett paradiset på jorden med en perfekt strand, som ännu inte exploaterats och förstörts av turister. Nästa morgon ligger Daffy död på sitt rum. Efter detta underliga samtal

bestämmer Richard sig för att försöka hitta ön. Tillsammans med det franska paret ger de sig iväg på en riskfylld och äventyrlig resa och finner så småningom vägen till ön. Där möts de av ett mindre samhälle bestående av enbart före detta luffarturister, som har lämnat sina gamla liv bakom sig och här lever i det närmaste totalt avskärmade från övriga världen.

Richard och det franska paret blir efter viss tvekan väl mottagna, med löfte om att aldrig föra ryktet om ön vidare. Till en början fungerar allting väl. Men efter hand uppstår komplikationer som slutar med att Richard blir förvisad från det lilla samhället. Han lever därefter i djungeln i närheten. Här förvandlas han, samtidigt som Daffy uppenbarar sig i hans drömmar, till någon slags Rambo-liknande figur. I drömmen kommer bland annat Daffy fram predikande ”Betala i dollar, knulla deras döttrar! Och gör det till Underlandet”, och senare i samma dröm, ”Den store vite mannen äter upp hela världen... På stranden! På gatan! Betala i dollar och knulla deras döttrar. Det börjar med fyra! Men de förökar sig. Det är dags att stoppa dem!”. Därefter går Richard till angrepp mot allt och alla i någon slags dataspelsliknande sekvens... (Boyle, 1999).

Liftare

Boken är på ett sätt en reseskildring, men den är även att betrakta som en generationsroman för alla de människor som valde att leva som hippies i slutet av 60-talet. I boken får man följa Tom, en kille i 20-årsåldern, på hans resa genom Europa och Nordafrika. Eftersom han har en minimal reskassa, tar han sig fram genom att lifta. Så resan är i väldigt liten grad planerad i förväg. Han tar det som det kommer och är glad för varje lift han får tag på, oavsett vilken väg det för honom. Han möter många andra liftare, reser tillsammans med en del ett tag, skiljs ifrån dem, och träffar åter nya resekamrater. Tom menade att ”När man liftar skall man aldrig ha bråttom. Det fina med liftning är just att ha tid. Man skall kunna vara öppen för allting som händer runt omkring en. Man ska glida fram med omgivningens hastighet. Man ska ha tid att vänta en hel dag om det blir nödvändigt...”.

Förutom att träffa andra liftare är detta sätt att resa också ett bra sätt att komma i kontakt med ungdomar från de platser de besöker. Tom kommer bland annat i kontakt med Latif, en student i Casablanca och Omar som tog med honom hem till hans familjs hus, som låg en god bit utanför själva centrum i Oujda.

Det största äventyret och höjdpunkten på resan för Tom och de flesta av de andra liftarna som han möter på vägarna är att komma till Marrakech, vilket beskrivs som ”det längsta söderut som man skulle komma kanske någonsin i hela sitt liv, det mest äventyrliga, mest okända, mest främmande, mest okända man skulle få uppleva”, vilket ”kanske var vad som

skulle göra det möjligt att fortsätta genom ett helt liv av tristess där hemma”. Samtidigt som Tom höjer Marrakech till skyarna, så uttrycker han sin skepsis mot det sätt på vilket de spanska kusterna håller på att förändras, och den massturism som där håller på att växa fram. Tom funderar så här, ”Hur kommer den här stranden att se ut om tio år? Hur många turistlyxhotell kommer att ligga vid den raka tomma svarta vägen? Hur länge skall det dröja, innan det är förstört här också? Har revolutionen något vapen mot turistprofit...” (Löfström, 1971).

Jack

Boken är absolut ingen reseskildring. Det är snare någon slags samtidsskildring av de första åren på 70-talet. Men i ett av kapitlen beskrivs Jonny, en av killarna i gänget kring huvudpersonen Jack, inför sin resa till Nepal, landet där det ultimata brasset finns, och i samband med att de andra tar avsked ifrån honom. Han skall återvända till ett Nepal som ha tidigare varit i, och som han älskar. Han vill inte framstå som ”vilken jävla amerikansk ungdomsliftare som helst” och reser därför endast med en minimal axelväska. Det är viktigt för honom. Detta eftersom han vill komma i kontakt med ortsbefolkningen, vilket han tror sig kunna göra eftersom han reser ensam, med minimal packning. Med 3000 kronor på fickan och utan några planer när han skulle kunna tänkas återvända ger han sig iväg.

Senare, efter det att Jonny har gett sig av, när Jack sitter och drömmer sig bort tillsammans med Bart, planerar även de en resa. Denna blir dock, inte helt otippat, aldrig av. Följande citat illustrerar deras tankar, ”...och sen drar vi. Söderut, sa Bart, vi drar söderut. I värsta fall med lastbilen. Vi kan bygga ett tak över flaket och installera sängar och så vidare. Bygga in hela jävla flaket och få oss en ordentlig bostad. Fan det vore nåt. Bara luska runt och se vad som händer... Bara åka omkring och låta det hända saker”. Jonny blev den ende av de som kom iväg på någon resa, och de andra pratar om honom som om han var den ende som verkligen kommer till skott och gör något med sitt liv (Lundell, 1976).

Kallare än Kargil

Boken är en reseskildring och utspelar sig i Indien. Den handlar om Ulrika, en tjej, strax över 20 år, som planlöst luffar runt ensam. Detta skulle hon kunna göra hur länge som helst. För Ulrika hade inte bara ett behov av att komma bort från Sverige, utan det var den huvudsakliga anledningen till att hon reste iväg. Det är alltså inte äventyret i sig som i första hand lockat henne till dit den här gången, eftersom hon varit där en gång tidigare och redan upplevt landet en gång tidigare. Hon har kommit till Indien för att försvinna. Hon är på rymmen och tycker att Indien är ett bra ställe om man vill komma undan världen.

Ulrika besöker karga bergslandskap och dammiga myllrande städer. Hon möter många andra människor, både andra resenärer och indier. På tåget till Varanasi träffade hon bland annat en indisk kille, som hon umgicks en del med. Annars är det mest Andy hon umgås med, en kille i ungefär samma situation som hon själv. Tillsammans fördriver de dagarna med att driva runt och röka hasch.

Ulrika och de andra luffarturister hon träffar lever i väldigt hög utsträckning i nuet. De tar dagen som den kommer och tar inte speciellt stort ansvar för sina liv. Vid ett tillfälle fick hon till exempel frågan ”Vad skall ni göra i Indien? Ni har ju redan varit där” på vilket hon svarade ”Ingenting. Jag gör aldrig någonting. Och det jag gör, gör jag utan anledning”. Vid ett annat tillfälle tänker Ulrika, ”I morgon ger jag mig av. Jag tar bussen till järnvägsstationen och där får jag se vilket tåg som kommer först. Kanske far jag till Pakistan...meningslöst att fundera över det nu. I morgon får jag se” (Rydberg, 1987).

Tredje stenen från solen

Precis som *Jack* så är den här boken absolut inte någon reseskildring, utan snarare någon slags samtidsskildring av de första åren under 90-talet. Den är lik *Jack* på så sätt att den också mestadels utspelar sig i Stockholm och också beskriver ett antal ungdomars ganska vanliga liv. I ett av kapitlen beskrivs huvudpersonen Jimmys tågluff i Europa. Detta är karakteristiskt för denna tiden, då antalet svenska tågluffare i Europa var som störst.

Tågluffen tar sin början på tåget mellan Stockholm och Malmö. Med en liten sportväska, med en freestyle, en extra t-shirt, badbyxor och en handduk ger sig Jimmy iväg tillsammans med två av sina kompisar. Första målet är Berlin, därefter har de inga planer. På tåget dit festar de hela natten, de både dricker och röker hasch. Väl framme i Berlin sover Jimmy ut på en bänk vid Bahnhof Zoo. Det stora målet i Berlin är annars att se Roger Waters framföra sitt epos *The Wall*. Därefter tar Jimmy sig ensam vidare, efter att ha tappat bort sina kompisar, till Paris. På tåget sover han på golvet och vaknar på morgonen i Paris. Här är hans stora mål att besöka Jim Morrisons grav, annars flackar han mest runt i stan utan mål. Efter Paris tar han natttåget till Barcelona. Där tar han in på ett ”snuskigt” hotell. Även här har han ingen aning om vad han skall göra, så den mesta tiden spenderar han på stranden och kringflackande på stan. Han tar en tripp över till Mallorca också. Därefter tar han sig tillbaka upp genom Europa, tillbaka till Stockholm igen (Holmström, 1994).

Musiktexter

För att presentera filmen och litteraturen föll det sig lämpligast att presentera dessa genom korta sammanfattningar och med vissa citat som komplement. Vad det gäller musiktexterna är detta inte lika lämpligt. Då finner jag enbart citat lämpligare. Dessa presenterar jag därmed nedan genom citat ur texterna.

Billy av Per Gessle:

”Billy och jag hade pluggat ihop. Han knega på Domus och jag gick och stämplade. Hösten började komma, den där känslan med att komma bort ifrån hela skiten. Så Billy ringde till mig tidigt en morgon och frågade om jag skulle hänga med. Jag frågade: Vart? Och han svarade: Bort! Vi drog till Domus och han fick ut sin lön. Jag ringde min mamma och sa: Jag sticker nu! Och vi hängde på första tåget som stod vid stationen. Två enkla biljetter till Malmö central, och Billy sa: Du fattar vad det handlar om! Gosse, du fattar vad det handlar om! Färjan över sundet till Köpenhamn, och vi leta efter täcke för natten. Och vi träffade ett gäng med bångar och brass, och Billy snackade och jag var rädd som fan, att gänget ville ha oss med nånstans. Billy tänkte på och jag satt bredvid, och han ältade sin skit om och om och om igen. Han sa: Gosse, du fattar vad det handlar om! Gosse, du fattar vad det handlar om! Morgonen kom och cyklarna rullade. Amsterdam var nästa mål. Billy hängde på, han vill ha mig med, men jag tvekade och sa till slut: Hej då. Billy blev förbannad och dom stack iväg, och jag, jag stack åt motsatt håll. Och jag kojade vid stationen i några dagar, sen färjan österut i toner av moll. Jag frågade mej: Gosse, fattar du vad det handlar om? Fattar du vad det handlar om? Månaderna gick och våren kom, och Billy var lika borta som snön. Men en dag i juni 77 kom ett vykort postat i Köln. Och Billy hade skrivit söndrigt som fan. Han hade precis börjat prova heroin. Och han skrev att hans liv var en väska man sparkar på, kastar iväg och slänger hit och dit, och man öppnar den och fyller med pulver och skit. Åh Billy, vad fan hade hänt? Och han skrev: Gosse, fattar du vad det handlar om? Han skrev: Gosse, fattar du vad det handlar om? Han skrev: Gosse, fattar du vad det handlar om? Åh min Billy, fattar du vad det handlar om?”
(Gyllene tider, 1979).

Älskad igen av Ulf Lundell:

”Hon rymmer sin väg med en lastbil, som lämnar henne ensam i natten på ett främmande torg. Inte en själ syns till. Hon sover i parkerna nere vid vattnet. Och hon vaknar i regnet. Och slåss hela dagarna med sin sorg. Och fast hon inte vill så skriver hon hem, men slänger brevet sen. Och liftar till kusten. Och träffar en man som går på speed. Och hon berättar allt. Och han tar henne med. Hon har kinden mot hans rygg. Och hon låtsas hon är trygg när hon kramar hans arm på väg ner mot Madrid. Hon vill ge honom tusenfalt, för att bli älskad igen, för att bli älskad igen...” (Lundell, 1987).

Magdalena tog morgontåget till Kathmandu av Magnus Johansson:

”Klockan var fem och alla sov utom två, en som gick hem och en som inte gick hem. Den första var jag, den andra var tyst, hon var sexton år, hon hade aldrig blivit kysst. Hon bar på en väska och en tamburin och en bok

med bara tomma sidor i. Oh jag var så trött och kanske lite full, så inte såg jag att det var hon som gick förbi. Och när klockan slog sju, då låg jag i min säng. Hon stod på perrongen och tåget kom in. En konduktör som rökte Prince sa "hej", hon sa "hej då", sen klev hon på. Magdalena tog morgontåget till Kathmandu. Så länge jag minns har hon stått i min port och sett ut som någon som väntar på någon. Kanske på en prins, kanske på vem som helst, som kan gå omkring utan att vända sig om. Och nu kommer barnen, dom ropar: "Hallå, vi var nere på stationen och gissa vad vi såg? Magdalena tog morgontåget till Kathmandu". Ja hon skulle ha gått med vem som helst, som hade ett hjärta men inte något slut. Men alla här dom går som på räls, tills allting är trasigt och smutsigt och fult. Så vad skulle hon göra, hon ville något annat. Och hon var vuxen nu, hon behövde inte stanna. Hon hade hört talas om en plats långt borta, där vattnet var rent och luften gick att andas. Det var många mil dit och inte alla kom fram, men Magdalena sa: Jag tror att det är sant, att vi har fått ben för att ständigt vandra och ögon för att vilja se allt det vackra". Och alla tanter säger: "Hon kommer att hamna i dåliga sällskap, i dåliga famnar. Vägen till himlen är svår att se, det är lätt att gå vilse, hon borde ha stannat". Jag säger inget, jag bara tänker att om någon kommer fram så är det hon, inte dom. Magdalena tog morgontåget till Kathmandu." (Johansson, 1990).

Mönster

Detta var en presentation av det material jag valt att analysera myten om luffarturisten utifrån. Som man kan se så varierar det sätt på vilket människorna i detta materialet skildras en hel del. Detta hänger självklart samman med det strategiska urvalet av mitt material. Fast även om det inte är någon entydig bild av luffarturister som skildras, så finns det vissa återkommande mönster. Alltså, även om de olika framträdelseformerna för luffarturisterna skiftar, så hålls innehållet till vissa delar konstant. Åtminstone kan man finna en gemensam struktur.

Dessa mönster har jag funnit genom att gå igenom materialet om och om igen. Det jag har sökt efter har främst varit hur det kommer sig att de människor som skildras har gett sig ut på sina resor, samt under vilka förhållanden de reser. Dessutom har jag självklart hållit ögonen öppna för andra karaktärsdrag i deras handlande.

Efter ett flertal genomgångar har efter hand ett mönster allt tydligare trängt fram. Dessa mönster fanns delvis redan efter första genomläsningen. Men det var först efter ett flertal genomläsningar som jag hittade de mönster så som de slutgiltigt presenteras i mina resultat. Mönster har alltså uppstått i detta möte mellan mig och mitt material. På så sätt är jag med och konstruerar det material jag studerar, och materialet har därmed fått den innebörd som jag har gett det.

Det är viktigt att ha distans till det man undersöker när det är en grupp människor som man själv har tillhört. Men man skall samtidigt vara medveten om att oavsett hur man går till väga så kommer resultaten alltid att vara påverkade av den som har utfört undersökningen.

Det är inte meningen att detta skall uppfattas som den enda riktiga tolkningen, utan det måste påpekas att detta är en bild av myten om luffarturisten, och att det är möjligt att andra mönster hade uppstått om någon annan hade genomfört undersökningen, om än inte helt avvikande. Vilka är då de mönster jag funnit?

Idealtyp över hur luffarturister framställs i media

För att summera upp dessa mönster i dessa olika beskrivningar av luffarturister och för att ge en bild av myten om luffarturisten, tänker jag ställa upp en idealtyp över hur luffarturister framställs i media. Detta gör jag för att styra upp de karaktärsdrag som jag funnit i litteratur, musik och film av de bilder som förmedlas, så att det skall bli lättare att överblicka dessa karaktärsdrag.

Utifrån en tolkning av delar av ett material har jag fått fram en helhet. Sedan har jag utifrån en tolkning av materialets helhet fått fram dessa mönster. Meningen är att helheten skall förstås utifrån delarna, att bilden av hur luffarturister framställs i media skall förstås utifrån det material som jag valt ut. Men även delarna skall förstås utifrån helheten, den bild som förmedlas av luffarturister i mitt material skall motsvara myten om luffarturisten. Detta är en process som har fortgått under hela uppsatsarbetet. Och jag kan inte svära på att det hade sett likadant ut om jag fortsatt med detta arbete ytterligare ett tag. Jag vill inte heller göra anspråk på att detta skulle vara de enda mönster som finns, utan att påpeka att de hade kunnat delas in på andra sätt. Det är också viktigt att framhålla att det är just en idealtyp, och inte någon bild som skall spegla verkligheten, men förhoppningsvis peka på vissa aspekter av den.

Det är således ett antal karaktärsdrag i det sätt som luffarturister beskrivs i film, litteratur och musiktexter som ständigt återkommer. Det är dessa egenskaper som förväntas av en luffarturist, det vill säga innebörden av bilden av en luffarturist i Barthes andra semiologiska system. Utifrån dessa har jag konstruerat åtta punkter som inkluderas i den idealtypiske luffarturisten såsom hon framställs i media. Självklart skulle man kunna göra listan längre med fler karaktärsdrag. Men detta finner jag ingen anledning till. Jag tror inte det skulle göra min analys tydligare. Jag koncentrerar mig i stället på de karaktärsdrag som jag uppfattar som de som tydligast framkommer i materialet. De åtta punkterna är som följer:

Den idealtypiske luffarturisten...

- 1) ...reser för att komma bort från leda och vardagens rutiner.
- 2) ...reser ut på någon form av äventyr. Hon reser till platser som betraktas som exotiska och som annorlunda än det egna samhället.

- 3) ...väljer andra resmål än traditionella charterturister och är kritisk mot exploaterande av turistmål.
- 4) ...upplever det äkta, kommer i kontakt med och bebländar sig med lokalbefolkningen och smälter in i den lokala kultur hon besöker.
- 5) ...reser för att känna frihet. Hon lever i nuet och tar dagen som den kommer.
- 6) ...reser med låg budget.
- 7) ...lever ett primitivt liv under spartanska förhållanden.
- 8) ...använder någon form av droger under resan.

På så sätt förmedlas alla punkterna i *Beach* och *Liftare*, punkterna 4, 6, 7 och 8 i *Jack*, punkterna 1, 4, 5, 7 och 8 i *Kallare än Kargil*, punkterna 5, 7 och 8 i *Tredje stenen från solen*, punkterna 1, 7 och 8 i *Billy*, punkterna 1 och 7 i *Älskad igen*, samt punkterna 1, 2, 3 och 7 i *Magdalena tog morgontåget till Kathmandu*.

Dessa punkter är alltså den mytiska innebörden av de kulturella konnotationer som är knutna till luffarturister, kort sagt myten om luffarturisten. Utifrån mina teoretiska utgångspunkter menar jag att det är denna bilden som allmänheten har av luffarturister. Det kan åtminstone säga en hel del om de föreställningar som finns om luffarturister.

För att bygga på resonemanget i inledningen där jag tog upp Andersson Cederholms definitioner av luffarturist som jag sedan utgick ifrån, menar jag nu att de åtta punkterna ovan bildar en konnotativ definition av luffarturister. Att det skall vara ett resande med låg budget, i syfte att möta andra människor, som Loker-Murphy och Pearce tar upp i sin definition, ingår i dessa åtta punkterna.

Det är alltså, enligt min undersökning, dessa egenskaper som associeras till en luffarturist. Därmed har jag definierat ner myten om luffarturisten till åtta punkter. Dessa åtta punkter kommer jag att utgå ifrån när jag senare kommer att undersöka hur den verklighet som mina intervjupersoner uppfattar sig leva i förhåller sig till myten.

Men först en analys av hur dessa myter förmedlas i media.

Förmedlingen av myter i materialet

Den bilden som regissören, Danny Boyle, förmedlar av Richard och de andra i filmen *Beach* förmedlar samtliga myter som finns av luffarturister i idealtypen. Boyle har i filmen på så sätt skildrat Richard som en luffarturist på ett sätt som jag tror allmänheten förväntar sig att de skall vara. Detta gör han troligen eftersom man som tittare direkt skall associera till en luffarturist när man ser Richard och de andra luffarturisterna. Samtidigt hjälper Boyle till att skapa denna bilden, eftersom han som regissör har möjlighet att skapa vilken bild han vill.

När Boyle i filmen framställer Richard och de andra luffarturisterna på ett visst sätt, gör han det för att det är denna bilden som publiken vill se, av en äventyrlig luffarturist som lever upp till de myter som finns. Det vill säga, Boyle framställer de egenskaper som förväntas av en luffarturist, och inte en vanlig turist som besöker samma resmål som alla andra turister.

I sin bok *Liftare* förmedlar Tomas Löfström en liknande bild av Tom, en bild som också förmedlar samtliga av de myter som finns om luffarturister i idealtypen. Han skildrar Tom på ett sätt som medvetet inte överensstämmer med verkligheten. I inledningen till sin bok gör Löfström klart för läsaren att det inte är fråga om någon sociologisk rapport, att det är en medvetet romantisk berättelse som glorifierar liftarna och som framställer liftarna som vad han kallar "det sköna Folket". Dessutom nämner han att Jack Kerouac var hans förebild. Detta medför att han skildrar Tom på ett visst sätt, som är överensstämmande med det sätt på vilket det förväntas att en luffarturist skall vara. Samtidigt som han förmedlar denna bilden, hjälper han självklart också till att skapa denna bilden, eftersom han i egenskap av författare kan beskriva Tom på vilket sätt han vill. Löfström romantiserar alltså den bild av luffarturisterna som han förmedlar, och framställer de på så sätt som allmänheten förväntar sig att de skall vara, det vill säga på det sätt som kommer från myten om luffarturisten.

En del av de myter som finns om luffarturister förmedlar också av Ulf Lundell när han beskriver Jonny i sin bok *Jack*. Boken räknas idag som 70-talets stora generationsroman. Det är dessutom en av de mest lästa svenska böckerna någonsin, vilket gör den högtintressant som förmedlare av myter. Till skillnad från det sätt som Löfström skildrade Tom verkar inte detta vara en lika medveten romantisering av luffarturisten. Men trots det skildras Jonny på ett sätt som motsvarar delar av myten om luffarturisten. Det samma gäller det sätt på vilket Ulrika framställs i Carina Rydbergs bok *Kallare än Kargil*. Detta verkar inte heller vara en lika medvetna romantisering av luffarturister. Romantiserat är däremot det sätt på vilket Jimmy framställs i Claes Holmströms bok *Tredje stenen från solen*. På ett liknande sätt som Boyle och Löfström förmedlar här Lundell, Rydberg och Holmström bilder av luffarturister som förmedlar de myter som finns om luffarturister i idealtypen.

Boyle, Löfström, Lundell, Rydberg och Holmström utför, var och en på sitt sätt, här en del av mytens funktion, när den gör historien naturlig. Detta utestänger nämligen möjligheten att det även finns luffarturister som är på andra sätt, och föredrar den beskrivning som säger att luffarturister naturligt är på det sätt som framkommer i filmen och litteraturen. På detta sätt överför alltså filmen och litteraturen historia till natur. Myten uppstår här genom att luffarturisternas historiska kvalitet saknas. På detta sätt naturaliserar alltså filmen och

böckerna föreställningen om vissa egenskaper som kännetecknar en luffarturist. Myten om luffarturisten förmedlas på så sätt och hålls därmed vid liv genom dessa framställningar.

I sin låt *Älskad igen* förmedlar Ulf Lundell historien om en tjej med ett behov av att komma ifrån någonting. Att hon ”rymde sin väg i en lastbil” beskriver detta. Vidare är det bilden av någon som lever ett spartanskt liv under enkla förhållande som förmedlas: ”Hon sover i parkerna nere vid vattnet och hon vaknar i regnet”.

Pär Gessles låt *Billy* förmedlar bilden av två ungdomar som är trötta på att ”kneka på Domus” och gå och stämpla. I stället ger de sig ut på luffen för att ”komma bort ifrån hela skiten”. Det är inte så viktigt för de vart resan går, bara de kommer ”bort” eller ”nånstans”. Att det dessutom handlar om ett resande under enkla, spartanska förhållande framkommer i citatet: ”Och jag kojade vid stationen i några dar”. Det förekommer dessutom droger i beskrivningen av dessa luffarturister. Det var Billy som ”tände på”.

I sin låt *Magdalena tog morgontåget till Kathmandu* förmedlar Magnus Johansson en bild av en ung tjej som någon som längtar bort. Det handlar om Magdalena, som inte passar in i den vardag som hon befinner sig i. Hon känner leda, är trött på allt där hemma, trött på alla ”som går som på räls, tills allting är trasigt smutsigt och fult”, och eftersom ”hon ville något annat, och hon var vuxen nu, hon behövde inte stanna” ger hon sig av till Kathmandu.

Det sätt på vilket jag här beskrivit musiktexterna, visar på vilket sätt de förmedlar myten om luffarturisten. I de här musiktexterna, utför Gessle, Lundell och Johansson, var och en på sitt sätt, en del av mytens funktion, när den gör historien naturlig. På samma sätt som med filmen och böckerna utestänger detta nämligen möjligheten att det även finns luffarturister som är på andra sätt, och föredrar den beskrivning som säger att luffarturister naturligt är på det sätt som framkommer i musiktexterna. På detta sätt överför alltså musiktexterna historia till natur. Myten uppstår alltså genom att luffarturisternas historiska kvalitet saknas. På detta sätt naturaliserar musiktexterna föreställningen om vissa egenskaper som kännetecknar en luffarturist. Myten om luffarturisten förmedlas på så sätt och hålls därmed vid liv även genom dessa framställningar.

Om man tittar närmare på myten om luffarturisten, ser man att de punkter som idealtypen består av är uppbyggda kring olika motsatspar, olika binära oppositioner. På så sätt är myten framför allt uppbyggd kring motsatsparet luffarturist - charterturister. Detta kan illustreras på så sätt att luffarturisterna så som de framställs i film, litteratur och musiktexter, till exempel väljer andra resmål än charterturisterna. Detta framkommer tydligast i *Beach* och *Liftare*. Men också av att de lever ett primitivt liv under spartanska förhållande, vilket charterturister sällan gör, något som är genomgående i hela materialet. Vidare reser de med väldigt låg budget,

medan ofta charterturisterna ofta spenderar mycket pengar på kort tid, något som förekommer i delar av materialet.

Även andra motsatspar står att finna. Myten om luffarturisten är även uppbyggd kring motsatsparet luffarturister-lokalbefolkningen Detta framkommer tydligt i *Jack*. Dessutom är myten om luffarturisten uppbyggd kring motsatsparet luffarturister-de där hemma. Detta framkommer i de delar av materialet som beskriver människor som längtar bort från leda och vardagens rutiner.

På så sätt är myten uppbyggd. Detta är intressant eftersom det, om man skall gå händelserna i förväg, i kapitlet om hur luffarturisternas självbilder förhåller sig till myten, kommer att visa sig att det är i interaktion med dessa grupper som man skapar sina självbilder. Men mer om det senare. Först ett teorikapitel som behandlar skapandet och bevarandet av en självbild, för att kunna gå vidare i analysen.

Självbild

Luffarturister, precis som andra grupper i samhället, kan uppleva sig som de samma, det vill säga de identifierar sig med andra luffarturister. Men hur skapar och bevarar de då den bild av sig själva som de har, som gör att de identifierar sig med andra i sin grupp?

En självbild kan man se som ett jags olika perspektiv på sig själv. Det som är gemensamt för de teorier jag kommer att presentera nedan är att man skapar och bevarar denna bilden av sig själv i interaktion med den egna gruppen och med andra grupper i samhället. Detta kan ske både aktivt och passivt. För att gå vidare och närma mig detta, tar jag min utgångspunkt i den symboliska interaktionismen. Detta är ett synsätt, ett perspektiv, en utgångspunkt för en analys av den sociala verkligheten, där man framför allt behandlar medvetandets uppkomst och natur och som betonar det meningsfulla samspelet i socialt liv och att jaget konstrueras i detta samspel. (Trost & Levin, 1996:9). Herbert Blumer menade att perspektivet är ett bra redskap för att studera mänskligt gruppliv och mänskligt beteende, människan och gruppen som delar av samhället (Blumer, 1969:1).

Den symboliska interaktionismens historiska bakgrund utgörs dels av den engelska moralfilosofin där bland annat David Hume och Adam Smith var inflytelserika. Dels utgörs bakgrunden av den amerikanska pragmatismen, en filosofisk skolbildning som uppstod och växte fram i USA under 1800-talet, där Charles Sanders Peirce brukar räknas som pragmatismens grundare (Trost & Levin, 1996:29). Men hans betydelse för utvecklingen av den symboliska interaktionismen var begränsad. I stället var det John Dewey, Jane Addams och William James som kom att bilda grunden till den symboliska interaktionismen. Kopplingen mellan James och den symboliska interaktionismen är tydlig på så sätt att han uppmärksammar egenarten hos meningsfulla symboler, att han hävdar att insikter är modifierbara samt att han understryker vårt beroende av andras uppfattning av oss för vårt eget jag (Trost & Levin, 1996:25). Begreppet symbolisk interaktionism myntades inte förrän 1937 av Blumer. Men många anser att det var Cooley som var den symboliska interaktionismens grundare (Trost & Levin, 1996:34).

Cooley framhåller att samhället är ett förhållande mellan personliga idéer (Cooley, 1981:23). Med det menar han att de föreställningar som människor har om varandra är de verkliga delarna av samhället eller av gruppen. Individerna finns inte som några slags objektiva tekniska företeelser, utan endast i varandras medvetande. Då man sätter sig in i andra människors situation ser man också deras uppfattning och bedömning av en själv, vilket

formar och förändrar ens jag. Man ser andras bild av en själv och får härigenom en egen bild av sig själv. Man styrs alltså av sina föreställningar om andras föreställningar om en själv.

För Cooley var det ointressant med något annat jag än det sociala jaget. Individen kan inte skiljas från den mänskliga helheten (Cooley, 1981:21). Enligt honom har det sociala jag tre huvudsakliga komponenter, vår föreställning om hur vi ter oss för andra, vår föreställning om den andra personens bedömning av oss, samt en självkänsla, positiv eller negativ som uppstår ur dessa föreställningar. Cooley menar på så sätt att individen och samhället är två aspekter av samma helhet, individen finns inte till utanför samhället.

Även George Herbert Mead diskuterar hur människor skapar sig en självbild och föreställningen om människors upplevelse av sig själva och andra som "de samma". Mead var intresserad av hur människor utvecklar en medvetenhet om sig själva, det vill säga ett jagmedvetande. Eftersom jaget uppkommer i en social process gör man detta enligt honom i interaktion med andra människor, eller som Mead själv uttryckte det, "We must be others if we are to be ourselves" (Mead, 1932:194). Interaktionen sker med hjälp av vad Mead kallar gester. När en gest har en gemensam mening för två aktörer blir det vad han kallar en signifikant symbol för dem. Språket är den viktigaste signifikanta symbolen. Det är språket som gör det möjligt för människorna att utveckla ett jag. Genom det kan vi använda andras attityder för att se oss själva som ett objekt, att vara ett objekt för oss själva (Mead, 1976:53).

Det som gör signifikanta symboler så viktiga är att de möjliggör rolltagande. I förhållande till större grupper måste man föreställa sig gruppens generella reaktion. Detta att föreställa sig reaktionerna hos en grupp, ett kollektiv eller ett storsamhälle kallar Mead att överta den generaliserade andres roll eller attityd, som motsvarar de allmänt utbredda normerna och värderingarna i samhället (Mead, 1976:120). Den generaliserade andre är det organiserade samhället eller den sociala grupp som ger individen ett eget jag. Genom att vi alla tillhör ett samhälle med undergrupper av varierande slag kan man säga att vi använder oss av en hel uppsättning generaliserade andre.

All kommunikation, vare sig den äger rum i den konkreta sociala verkligheten, eller genom att tänka, bygger på ett sådant rolltagande. Vi utvecklar vårt jag och upplever oss själva som särskilda individer endast genom att ta andras roller, det vill säga vi ser oss själv via andra. Mead menar alltså att individen får en objektiv syn på sig själv utifrån andra individers inställning i samma grupp eller utifrån den generaliserade andres inställningar och reaktioner i samma grupp. Genom detta bygger vi och omformar vårt jag. Detta innebär att man sätter sig själv i den position eller situation som den andre eller de andra personerna befinner sig i, man identifierar sig med dem. Detta är en process som ständigt pågår. Vi

befinner oss alla i en ständig process och förändras ständigt. Vi formas i samspel med andra genom att vi får nya bilder av oss själva.

Inspirerad av James, som i sin tur var inspirerad av Smith, delade Mead in jaget, "the self" i två delar, "I" och "Me" och lade utifrån det vikten vid hur individer uppfattar sig själva (Mead, 1976:133ff). "Me" är den kända, medvetna och genomreflekterade aspekten av självet process, personens uppfattning om vem han eller hon är, och det innehåller tidigare erfarenheter av olika roller, situationer, andra individer och sociala värderingar. "I" använder Mead om den kreativa och fantasifulla delen av självet som kan föreslå nya handlingssätt och komma med överraskningar. Det uppstår i nuets omedelbarhet och kommer med förslag som tillåter individen att anpassa sitt beteende till nya omständigheter, konflikter och störningar i interaktion med andra.

Ett sätt på vilket man kan förverkliga detta jag i förhållande till andra är genom att man vill känna igen sig själv genom olikheter jämfört med andra personer. Man förverkligar sig själv i viss mening genom sin överlägsenhet över andra, liksom man inser sin underlägsenhet i jämförelse med andra (Mead, 1976:151f). Känslan av överlägsenhet uppförstoras när den tillhör ett jag som kan identifiera sig med gruppen. Inte så att man direkt stoltserar eller att man visar att man får tillfredsställelse av att göra något bättre än andra. Denna känsla av överlägsenhet representerar inte nödvändigtvis den obehagliga typen av självhävdelse, och den betyder inte att man önskar trycka ned andra människor för att själv få en högre ställning.

Erving Goffman anknyter till traditionen från Mead och, vilket visar sig i det att han intresserar sig för hur identiteten eller självet upprätthålls och fungerar i det moderna samhällets interaktioner. Fokus för Goffmans intresse var människors direkta samspel, det vill säga vad som sker när de möts ansikte mot ansikte, och där ett helt centralt perspektiv är hur vi försöker bevara vår självbild gentemot andra. Genom att betrakta samhället som ett spel eller som teater med aktörer, föreställning, publik, manus, regi, scen och kulisser skapade han vad som brukar benämnas ett dramaturgiskt synsätt.

Goffman menar att det jag man ser när man betraktar sig själv är en framställd rollgestalt. Det är alltså inte ens personlighetsegenskaper som bestämmer hur man kommer att uppleva sig själv, utan det är de handlingar man utför och den andres reaktioner på dessa handlingar som bestämmer detta (Goffman, 1974:218). I möten med andra försöker individerna, eller aktörerna, göra intryck på varandra, vår publik, eller tävla om status. Man gör vad man kan för att presentera sig själv så att man uppfattas precis så som man utger sig för att vara, det vill säga man spelar olika roller, eller tar på sig olika masker. Man håller upp en bild av sig själv och försöker få andra att acceptera den bilden. Jaget kommer på så sätt till

uttryck genom att man framhäver de aspekter av sig själv som man vill visa, medan man nedtonar de aspekter man vill dölja. På så sätt styr individerna de intryck som de gör genom sitt beteende, så att det uppfattas som pålitlig information (Goffman, 1974:16).

Detta skådespel äger rum på en scen, vilket motsvaras av den öppna delen av individens framträdande. Här finns också kulisser och rekvisita. På scenen visar man alltså upp sig. Detta kan till exempel ta sig till uttryck på sådana sätt som hur individen klär sig, individens språkliga uttryckssätt och olika statussymboler individen visar upp. Bakom scenen däremot är man dold för publiken (Goffman, 1974:29f).

Jaget är alltså de roller man spelar, eller de masker man tar på sig, med vilka man styr den bild som man vill att andra skall få av en. Detta beteende som bygger på att det alltid utvecklas en viss distans till hur man uppträder och upplever sig själv, en så kallad rolldistans. Detta är en förutsättning för att individen skall skapa en självuppfattning.

Vidare för Goffman ett resonemang om sociala roller, vilket enligt honom är en institutionaliserad position som kan uppbäras av olika individer (Goffman, 1974). Denna roll är ett socialt etablerat mönster för samvaro och måste skiljas från den person som uppbär rollen. Den innefattar både vad som är adekvat att göra i en viss social position, det vill säga normer, och hur folk kan förutsägas uppträda utifrån en social position. Luffarturister kan till exempel av andra förväntas uppträda på ett speciellt sätt. De kan också själva uppträda på det sätt som det förväntas av dem.

Detta var en genomgång av de teoretiska begrepp rörande skapandet och bevarandet av en självbild, som jag kommer att använda mig av i min vidare analys. Nu vidare till analysen av hur intervjupersonernas självbilder förhåller sig till myten.

Hur intervjupersonernas självbilder förhåller sig till myten

Min avsikt är att analysen av film, litteratur och musiktexter ovan skall ha gett en tydlig bild av vilka föreställningar som finns om luffarturister och hur dessa förmedlas. Men de föreställningar som finns om luffarturister, det vill säga myten om luffarturisten, kanske inte alltid stämmer överens med det sätt på vilket luffarturisterna uppfattar sig själva och sin grupp. Min avsikt är att här undersöka hur det sätt på vilket mina intervjupersoner uppfattar sig själva och sin grupp förhåller sig till myten och hur de agerar i förhållande till myten.

För att undersöka detta kommer jag att utgå ifrån de egenskaperna som jag kom fram till i idealtypen och se hur det mina intervjupersoner har sagt i intervjuerna kan ge en bild av det sätt på vilket de förhåller sig till dessa egenskaper. Detta kommer jag att redovisa genom kortare och längre utdrag ur intervjuerna. På så sätt är jag med och konstruerar det material jag analyserar, och materialet har därmed fått den innebörd som jag har gett det.

Precis som när jag kom fram till myten om luffarturisten, så är det även här viktigt att ha distans till det som undersöks, eftersom det är en grupp människor som jag själv har tillhört. Det jag kommer fram till är också ett resultat av de frågor jag ställt till mina intervjupersoner. Men man skall vara medveten om att oavsett hur man går till väga så kommer resultaten alltid att vara påverkade av den som har utfört undersökningen. Det är inte meningen att detta skall uppfattas som den enda riktiga tolkningen, utan det måste påpekas att detta är en bild av hur intervjupersonernas självbilder förhåller sig till myten.

Intervjupersonerna och myten

Medvetenheten om myterna är stor bland luffarturisterna jag intervjuat. Lisa är till exempel väl medveten om att det är en romantiserad bild hon har av luffarturister.

Lisa: ...jag har alltid romantiserat det, ja, absolut har jag det, jag kan fortfarande ha den kvar, någon slags sådan här naiv bild...

När jag bad mina intervjupersoner beskriva vad de anser är utmärkande för någon som reser runt på egen hand, så som de själva, så var det vissa egenskaper som återkom i dessa beskrivningar. Det var liknande beskrivningar oavsett vem som beskrev. I flera fall var det egenskaper som påminner om den mytbild som jag kommit fram till innan, som först beskrevs. Här följer några exempel:

Åsa: utmärkande är nog det flummiga och det skitiga, dreadlocks, och barfota och desto muggigare och skitigare och desto mindre med pengar, desto fräckare, en riktig backpacker om man nu skall, det är väl någon som reser mycket mer planlöst, som inte vet när och om han någonsin kommer hem igen och mer den stilen, och har varit borta, kommer inte ihåg när de reste hemifrån och sådant...

Roger: ...man tar dagen som den kommer, och planerar inte... backpacker är nog en frihet, skulle jag säga, frihet att göra som du vill, utan planer... jag tycker, jag tycker att en backpacker är en person som oftast inte har så himla mycket pengar att röra sig med, som rör sig ganska mycket, för att se väldigt många olika saker, äh, bor oftast på vandrarhem, eller vad som erbjuds, äh, tar lite grand dagen som den kommer, äh, smälter in bättre än en turist, bättre säger jag då, eftersom, en turist smälter inte in alls, äh, men en backpacker smälter ju in lite grand bättre för de har lite mer resvana kanske...

Per: En ryggsäck (skratt), jag vet inte, det är väl både lite det här, vad jag anser vara utmärkande för en backpacker, det är ju kanske då att man reser längre tid, du reser kanske ofta till äh mer än ett land, du reser ganska oplanerat, du tar det lite som det kommer, man bor billigt, du får leva ganska så billigt, och det är väl också, de flesta är väl också så att de vill gärna se så mycket som möjligt, och komma lite närmre...

Evelina: ... de flesta tror jag åker för att de vill uppleva något extra liksom, åker för äventyr och så där, och upplevelser och, hmm, är i en självständig period av livet, så de inte behöver tänka så mycket på ansvar och så, förutom för sig själv, men också, sen kanske man är nyfiken på andra kulturer och så...

Det är alltså dessa bilder mina intervjupersoner har av luffarturister. Det är åtminstone dessa bilder som de spontant kommer att tänka på. Det framkommer inte direkt någonstans i mina intervjuer, kanske för att jag inte ställer rätt frågor, kanske av någon annan anledning, att den bild mina intervjupersoner har av luffarturister är påverkad av den bild som finns i media. Men bara det att deras bilder av luffarturister överensstämmer med mytbilden tyder på de är det. Den bild som mina intervjupersoner har av luffarturister verkar vara samma bild som allmänheten har, det vill säga en bild som påminner om myten, trots att de själva är en del av gruppen. Detta tyder på att deras medvetenhet om myten är stor.

Vissa luffarturister verkar vara påverkade av mytbilden, somliga mer än andra. De som tillhör den gruppen som Åsa kallar den riktige backpackern verkar i hög utsträckning vara påverkade av myten.

Därefter följde i flera fall, att det även finns luffarturister som är på andra sätt, och att det till och med kanske inte är så vanligt att luffarturister är så som de just har beskrivit dem, utan att de är på andra sätt, som sig själv. Åsa är 27 år och har rest tillsammans med en kompis under ett halvår i Sydostasien och Australien. Denna resa ägde rum i glappet mellan det att

hon avslutat sin sjuksköterskeexamen och det att hon började jobba som sjuksköterska. Nedan följer fortsättningen på utdraget ur intervjun med henne jag redovisade ovan.

Åsa: ...sen finns det väldigt många vanliga, medelklassmänniskor liksom, som har tagit sabbatsår från skolan, eller från sitt jobb och åker iväg, förvånansvärt många, vanliga, det är svårt att säga vanliga, men ja, eller rättare sagt sådana som jag, sen om det är så vanligt, men sådana som jag kände att jag kunde identifiera mig med

Jag: På vilket sätt kunde du identifiera dig med de?

Åsa: Ja de hade, de kom från västvärlden precis som jag, kanske från Sverige, Norge, eller Danmark, var utbildade och hade kanske ett jobb hemma, som de då hade tagit ledigt ifrån, det var väldigt få som hade gett sig ut och resa och hade inget jobb och därför valde de, det var väldigt planerat, strukturerat, och alla visste vilket datum de skulle åka hem och så...

Det som kommer fram här är att det sätt på vilket Åsa först beskrev en luffarturist egentligen inte är det sätt på vilket hon uppfattar sig själv, trots att hon är en del av den gruppen hon först beskrev. I stället är det på ett annat sätt hon uppfattar sig själv och den egna gruppen, ett sätt som inte stämmer överens med den bild hon har av en luffarturist, det vill säga mytbilden. Åsa distanserar sig från den grupp av luffarturister som påminner om mytbilden, som hon kallar den riktige backpackern, och den roll de har. Hon menar till exempel att det för den riktiga backpackern är vissa egenskaper, så som ju muggigare och skitigare och ju mindre med pengar, desto fräckare. Genom att dessa egenskaper höjer statusen för den riktige backpackern och att de därmed upplever sig som häftigare än luffarturister som är som Åsa, skapar Åsa i sin tur en bild av sig själv som en mindre fräck luffarturist, eller åtminstone en luffarturist som inte i lika hög grad som den riktige backpackern försöker leva upp till myten.

Men det verkar vara en liten del av alla luffarturister som tillhör denna andra grupp av luffarturister, som i så hög grad lever upp till mytbilden. Ett citat från intervjun med Per beskriver detta. Han menar att luffarturisterna som så mycket annat i samhället är normalfördelade.

Per: Backpackers är normalfördelade precis som allt annat i samhället, de flesta är ganska vanliga människor, sen ju extremare, desto ovanligare

Åsa menade att det var väldigt många medelklassmänniskor precis som hon, som hon mötte på sin resa. Som jag nämnde tidigare så menar Orvar Löfgren att luffarturismen är ett medelklassfenomen. Detta är ett resonemang som även står att finna hos andra forskare, som

till exempel Luke Desforbes, för att nämna en (Desforbes, 1998). Alla mina intervjupersoner är inte från medelklassen, även om de är i majoritet, men det var betydligt lättare att få tag på intervjupersoner hemmahörande i medelklassen. Något som tyder på att det är ett medelklassfenomen. Däremot har jag inte funnit något i mina intervjuer som tyder på att det skulle ha någon betydelse vilken klasstillhörighet man har när man väl är ute och reser.

Ledan

Myten att luffarturister reser för att komma bort från leda och vardagens rutiner är flitigt förekommande i media.

I historiematerialistisk teoribildning har flyktperspektivet varit av central betydelse i studiet av turism. I och med framväxten av det industrikapitalistiska samhället blev flykt en motivering för resande. Det var då arbete man flydde från. Jost Krippendorf menar bland annat att resande handlar om att komma ifrån snarare än att komma till någonting och att komma ifrån vardagen är viktigare än intresset för att besöka nya platser (Wolf, 2001:35).

Postmoderna sociologer, som till exempel John Urry och Chris Rojek, har motsatt sig detta sätt att se på turism. De motsätter sig för det första tanken att flykten från vardagen skulle vara den främsta orsaken till att människor reser. Men framför allt ifrågasätter de modernitetens definition av arbete som själva navet i människornas tillvaro och det som framför allt präglar deras identitet (Wolf, 2001:37f).

Om man ser till den verklighet som mina intervjupersoner upplever, så stämmer inte denna myt. Visst upplever de att det är skönt att komma hemifrån ett tag, men det har inte i något fall varit en direkt anledning för någon att resa iväg, vilket ofta är fallet i film, litteratur och musiktexter.

Däremot är det flera av mina intervjupersoner som upplever att de tagit ett stort steg när de gett sig av hemifrån och att man på så sätt, ibland upplever sig som annorlunda än de man rest ifrån där hemma, även om det inte i något fall har varit någon direkt anledning till att ge sig ut på sin resa. Åsa som är uppväxt i ett litet samhälle utanför en mindre stad upplever att hon bröt sig loss från livet där hemma och verkligen förverkligade det hon hade velat göra när hon gav sig ut på sin resa i Sydostasien och Australien. Detta var för henne ett stort steg att ta.

Jag: Upplevde du dig själv som annorlunda någon gång?

Åsa: Alla upplever sig nog som annorlunda så till vida att man sitter tusentals mil, långt borta hemifrån, på någon pall på en liten strand i Fiji, så hela den känslan, det är ju annorlunda, och att man gör en sådan sak, tycker man ju själv är väldigt bra och väldigt roligt, och så träffar man andra då som har tagit samma steg, det känns ju liksom, det är ju lite dunk i ryggen kanske, och så där på det viset tycker man att man att man är

annorlunda för att man har vågat liksom, bryta sig loss ifrån, ja det är ju att vara annorlunda, men i den gruppen är man ju väldigt lika då ju, man är annorlunda mot de som går hemma, jo men det är en viss gemenskap, men det är nog inte jämfört med andra backpackers, utan det är mer mot de som går hemma, de stackarna som inte har fattat och vågar göra det, för man tycker själv att man varit så modig som tar det här steget, som verkligen förverkligade det här man velat göra

Även Johan, som är uppväxt i en liten stad, som är 23 år och har genomfört en resa till Indien och Nepal, menar på ett liknande sätt att han har svårt för att bli förstådd av de där hemma, varför han genomför sina resor.

Johan: ...när man kommer hem hit, så tycker en del i alla fall, att man är liksom, de kan inte förstå det liksom så, men varför reste du till liksom, eller så där, sådana kommentarer får man också höra ibland, de förstår ju för det första inte varför man reser, eh, och inte, nej och inte sen heller upplevelserna eller liksom hur det kändes eller så

På detta sätt markerar Åsa och Johan att de distanserar sig mot de där hemma. Vissa av de där hemma har inte ens fattat eller vågat göra det som Åsa har gjort, och Johan känner sig inte förstådd av de där hemma. Genom att vara medvetna om att de är annorlunda än de där hemma, som inte ens fattat eller vågat göra något liknande, och som upplever dem som på något sätt annorlunda, skapar de en bild av sig själv som modiga och överlägsna de där hemma. Att de två av mina intervjupersoner som är uppväxta i på små orter upplever denna distansering kan tyda på att denna typ av resande i viss utsträckning inte är lika vanligt på mindre orter som i större städer.

Resandet blir någon form av rit de passage, det vill säga en övergångsritual för att markera separationen mellan det vardagliga, ordinära, och det utomvardagliga extraordinära. Genom att resa ut i världen och uppleva saker, och ta dessa erfarenheter med sig hem som något slags kulturellt kapital, blir resandet någon form av övergångsritual. På detta sätt menar Evelina, som är uppvuxen i en medelstor stad, som är 24 år och har fyra längre resor bakom sig, och snart ger sig av på sin femte, att hon växer som person genom att resa, till skillnad från när hon är hemma i Sverige.

Evelina: ...varje resa är ju en inre resa också kan man säga, liksom för att man, man reser på ett ställe, men ens medvetande öppnas med liksom, man blir mer, man blir mottaglig för alla intryck och så där, och man tar kanske fler chanser än vad man gör när man går här i, och liksom är mer i vardagsverkligheten... och man får kunskap också på något sätt, man lär sig ju liksom mycket genom att resa, mycket mer än att läsa om ett land...

Men som sagt så stämmer inte myten att luffarturister reser för att komma bort från leda och vardagens rutiner, inte om man ser till hur mina intervjupersoner uppfattar sig själva åtminstone. I stället är det andra anledningar som motiverat mina intervjupersoner till att ge sig ut på sina resor. Dessa är självklart väldigt individuella. Alla har sina anledningar till att ge sig ut på denna typ av resa, allt från att de vill ut och se världen, träffa människor från andra länder och kulturer, uppleva annorlunda natur, till att sola, bada och dyka. De reser inte heller bara för att få en typ av upplevelser, utan kombinerar flera olika typer av upplevelser under sina resor. Dessutom verkar de resa till olika platser för att uppleva olika saker. 25-åriga Maria, med flera resor bakom sig, för att ta ett exempel, reste till Nepal och Island för att få naturupplevelser, medan hennes resa i Europa var präglad av kulturupplevelser. Att resa i Europa för att få kulturupplevelser var även något som återkommer hos 21-åriga Karin.

Äventyret

Alla har som sagt sina individuella anledningar till att ge sig ut på denna typ av resa. Men en anledning som återkommer hos mina intervjupersoner är att man vill uppleva äventyr. Detta stämmer absolut med den mytbild som jag kommit fram till, som menar att luffarturister reser för att uppleva äventyr. Alla vill uppleva äventyr, och alla upplever äventyr, var och en på sitt sätt. Här följer några exempel på hur mina intervjupersoner uppfattar äventyret:

Jag: Av vilka anledningar har du rest iväg?

Evelina: Ah det är för att man, ah man längtar efter äventyr... jag har alltid varit nyfiken på Indien, jag har alltid velat åka dit liksom, ah, bara för att det verkade vara så himla annorlunda och spännande och så där, så det var väl, men egentligen så vill vi bara resa ut på äventyr, så det var egentligen, vi kunde ju åkt var som helst, men det var bara det att det blev Indien, första resan då...

Roger: ...friheten, friheten att inte behöva passa, den tiden har jag bokat en biljett med flygplan därifrån dit, dessutom är det mycket billigare och i sig själv så är det en upplevelse, alltså för min del så blev det ju det liksom som ett äventyr, just att, jag åkte till en stad mitt i Afrika, som jag inte, som jag över huvud taget inte hade sett på kartan innan jag åkte dit, jag visste bara att den låg i slutet av järnvägsstationen, och när jag kom dit liksom, det var ju ett äventyr bara det, att komma dit där, hitta någonstans att bo, alltså det var ju ett äventyr, förutom att det var frihet så var det också ett äventyr, så i vissa fall känner man sig som en upptäckare, alltså nutidens upptäcktsresande... kompisarna var imponerade sen när man kom hem, jag menar, det är bara jag som har varit där

För Roger, som är 31 år och som bland annat rest i södra Afrika under två månader, och för Evelina, som bland annat rest i Indien, är äventyret en stor och viktig del av resandet. Att

uppleva äventyr hänger ihop med myten att luffarturister reser för att komma bort ifrån leda och vardagens rutiner. För även om ledan inte är en direkt orsak till att man reser iväg, så finns den ändå där som kontrast till att uppleva äventyr.

Äventyr verkar vara något man företrädesvis upplever så långt hemifrån som möjligt. Mina intervjupersoner söker intensiva, eller åtminstone någon form av extraordinära upplevelser, till skillnad från det de upplever under den ordinära vardagen. Precis som ovan så skapar intervjupersonerna på detta sätt här sin självbild i interaktion med de där hemma. I Rogers fall var kompisarna imponerade när han kom hem från sin Afrikaresa. Genom det sätt på vilket kompisarna såg på honom, ett sätt som imponerade på dem, skapade Roger en bild av sig själv som någon som var överlägsen de där hemma, som en upptäcktsresande som upplevt äventyr.

Att uppleva äventyr kan också vara en statusgrej luffarturister emellan. Det ger i många fall hög status att till exempel ha varit hemifrån så länge som möjligt, eller ha varit på så exotiska platser som möjligt, där så få andra som möjligt tidigare har varit. På detta sätt har resrutten betydelse för hur hög status man har i gruppen. Per som är 29 år och som har rest i Sydostasien och Australien under ett år upplevde denna statusskillnad på följande sätt:

Per: ...man upplevde kanske sig som lite häftigare än de andra nybörjarna, precis som man i början upplevde sig som mindre, ja vad ska man säga, det är väl lite det backpackerkulturen också, det gäller att ha varit ute, du ska ha varit på så många ställen som möjligt, det finns ju en hierarki där också

Jag: Är det så?

Per: Ja jag tror det finns en odefinierad hierarki

Jag: Kan du inte berätta lite om det

Per: Ja, men det är väl som med allt annat, har du varit med om mycket, så är det ju naturligtvis, du har ju större erfarenhet

Jag: Har du någon direkt situation du kan berätta om?

Per: Det var nog någon vi träffade i början när man varit ute, äh, oftast så börjar, det börjar med att man frågar hur länge man har varit ute, var man har varit och så vidare, och vilket, äh, det är väl lite också för att, ofta när man, man utbyter mycket information, vart som är bra att åka och så där, det var, många ställen vi åkte till berodde på folk man hade träffat, och var de hade varit och så vidare, vad som var bra, så det är, det är ett väldigt bra sätt att få reda på liksom information om ställena, och då kunde ofta, pratade man med någon då om var de hade varit och hur länge de varit borta och så där, där var, det var väl någon som hade varit borta i ja 6 år, eller något sådant där, de började fundera på, nej, ja, när man frågade hur länge de varit ute sa de, när var det nu jag reste hemifrån var det 92, eller något sådant där, så det är, det är klart det finns en hierarki där också, precis som i, som det är i ett företag, om du har varit 20 år på ett företag och så vidare så

Jag: Så det är häftigare ju längre man har varit borta?

Per: Självklart

Per upplevde sig i början av sin resa på något sätt som underlägsen i förhållande till de som hade varit ute länge på sin resa. Genom att de som varit ute och rest under lång tid framställde sig på ett visst sätt, och Per uppfattade det sättet som de framställde sig på som häftigt, fick han i början av sin resa en bild av sig själv som var underlägsen den bild han hade av de som varit ute och rest under längre tid. På samma sätt upplevde han sig i slutet av sin resa som överlägsen de som just gett sig ut på sina resor. Då var det han själv den som var berest, och andra, mindre beresta luffarturister, som uppfattade sig som underlägsna honom. Detta fick Per att skapa en bild av sig själv som överlägsen de mindre beresta luffarturisterna.

Per skapade på detta sätt en bild av sig själv, en bild som förändrades under resans gång, som mer eller mindre äventyrlig än andra luffarturister, beroende på i vilken fas av sin resa han befann sig i. Här blir det tydligt att jaget är en process, som ständigt ändras och formas i interaktion med andra individer och grupper i samhället.

De som har upplevt något extra, något utöver det vanliga, något som inte så många andra upplevt, något som i gruppen ger hög status, något man upplevt bakom den turistbefolkade scenen, berättar gärna detta också verkar det som. På så sätt visar man upp sig på turistscenen och framställer det man upplevt bakom scenen på ett visst sätt, för att andra skall få en bild av en, som någon som har de egenskaper som ger status i gruppen. Detta är en bild som ofta påminner om mytbilden. Genom att andra får den bilden av en kan man skapa en objektiv bild av sig om någon med dessa egenskaper. Detta återkommer jag till senare under avsnittet som behandlar luffarturisternas relation till droger.

Däremot verkar de vara mindre intresserade av att berätta om mindre annorlunda och exotiska resmål, även om de tagit sig fram och levt under liknande förhållanden. Den person som jag nämnde i metodkapitlet, att han inte ville ställa upp på en intervju tyder på detta. Även Maria som är 25 år och som har ett flertal längre resor bakom sig, antyder detta. Hon nämner att hon rest i Norge, men fortsatte sen snabbt vidare och återkommer inte till Norgeresan under resten av intervjun heller. I stället är det Nepalresan och Europaresan hon hellre pratar om.

Jag: Berätta vilka resor du har gjort

Maria: Jag har rest på Irland i 2 månader, och så reste jag i Nepal i fyra månader, och efter det på Island i 2 månader, alltså efter att ha bott där, och så i Norge, men det hoppar vi över, och så har jag rest runt i Europa, och det var i 4 månader...

Kritiken mot exploaterandet av turistmål

Myten att luffarturister är kritiska till exploaterandet av turistmål och att de väljer andra resmål än charterturister förmedlas i media. Denna myt verkar till viss del stämma överens med det sätt på vilket mina intervjupersoner uppfattar sig själva, men till viss del inte. Denna kritik mot exploaterandet av turistmål tar ofta sitt uttryck i den distansering från charterturismen som luffarturisterna ger uttryck för.

Åtskilliga är de som har skrivit om antiturism i ett sociologiskt perspektiv sedan begreppet infördes i debatten under 60-talet (Jacobsen, 2000:285). Delvis har begreppet utvecklats som en kritik mot charterturismen.

Orvar Löfgren är en av alla de som behandlat ämnet. Löfgren gör en uppdelning mellan *turistus vulgaris* och antituristen (Löfgren, 1990:41). I botten ligger motsättningen mellan en klassisk eliturism och en expanderande massturism. Elitturisten söker det exklusiva och har ett stort behov av att dra gränser mellan sig själv och hopen av *turistus vulgaris*. När ett resmål eller en sevärdhet överbefolkas eller trivialiseras är det dags finna mindre upptrampade spår. Detta sökande karakteriserar antituristen, som ständigt är på jakt efter oförstörda upplevelser och autentiska miljöer. För antituristerna är behovet av ensamhet stort. Antituristen är resebohemerna och äventyrarna. Men de är beroende av massturismen då de behöver stereotyperna om *turistus vulgaris* för att definiera sig själv.

Ett avsnitt ur intervjun med Lisa, som är 30 år och har två längre resor bakom sig, en tågloff i Europa, samt en tvåmånaders resa i Mexiko och Guatemala, beskriver denna distansering, när hon berättar om vart hon skulle resa om hon skulle resa som luffarturist igen.

Jag: Om du skulle resa som luffarturist igen, vilka platser skulle du besöka då?

Lisa: Jag vill till Sydamerika, jag skulle vilja åka till Asien också i och för sig, har lite planer med att åka till Laos och Vietnam

Jag: Varför just dessa platser?

Lisa: Det är mindre exploaterat kanske

Jag: Är det viktigt att det inte är exploaterat?

Lisa: (skratt) att komma bort från, Thailand känns lite för charterturstigt, det är för mycket turister, det är inte det man vill uppleva, men samtidigt som det försvårar för turister, när där inte är så mycket turister, det underlättar ju när man reser, det är ju klart att det gör, där finns ju fler hotell och djungelexkursioner och så där de följer med en på någon guidad tur, eller något sådant, det är ju inte roligt om det bara är hotellkomplex på rad, på rad, på rad efter stränderna, och alla de här jädrans turistbutikerna, ja som bara säljer t-shirts och annat, det är liksom inte det man vill se

Lisa menar vidare att Thailand har varit populärt under 90-talet, men under de senaste åren har fler och fler charterturister också sökt sig dit, vilket har fått luffarturisterna att söka sig till andra resmål.

Lisa: Thailand har ju varit jättopulärt, men det tappar sin popularitet på grund av att det går mer och mer vanliga resor dit, charterresor kanske, för då ger inte det samma utrymme för luffarresenärer då, de söker sig till andra ställen då...

Lisa uttrycker här att hon och andra luffarturister söker andra platser att resa till än de som charterturisterna reser till. Ju enklare det blir att resa i ett land och ju fler som reser dit, desto mindre spännande och extraordinärt menar Lisa att det blir det för luffarturisterna. Detta är för henne ett sätt att distansera sig mot charterturisterna och den turistroll som de har. På detta sätt skapar hon en bild av sig själv som något annat än en turist, en antiturist. Genom charterturisternas närvaro på olika resmål förändras turistscenen på ett sätt som av luffarturisterna uppfattas som negativt. Lisa vill inte bli behandlad som en charterturist av lokalbefolkningen, även om det ibland kan underlätta resandet en hel del. Hon vill uppleva något annat än det som av lokalbefolkningen har skapats för att tjäna pengar på turister. Till viss del ser lokalbefolkningen på luffarturisterna på samma sätt som de ser på charterturisterna. Genom att överta lokalbefolkningens bild av henne skapar Lisa alltså en bild av sig själv som turist. Detta är dock en bild som hon inte vill känna igen sig i, vilket får henne att vilja resa till andra resmål än de charterturisterna reser till. På så sätt skapar hon en bild av sig själv som något annat än en charterturist.

Mina intervjupersoner ser på så sätt inte i första hand sig själva som turister, utan som något annat. De närmar sig något de vill identifiera sig med genom att distansera sig från något annat. Men samtidigt är de medvetna om att de i de flesta fall är turister för den lokalbefolkning de möter, eller som Paul Fussell uttryckte det, "we are all tourists and there is no escape..." (Jacobsen, 200:297). Men mer om det nedan.

Att uppleva det äkta

Myten att luffarturister upplever det äkta, att de kommer i kontakt med och bebländar sig med lokalbefolkningen, och att de smälter in i den lokala kultur de besöker förmedlas i media.

Åtskilliga är de som använt sig av begreppet autenticitet när de studerar turism ur ett sociologiskt perspektiv, sedan Dean MacCannell introducerade begreppet i början av 70-talet (Wang, 1999:249). MacCannell menade att upplevelsen av autenticitet är det yttersta målet

med turistandet (Wolf, 2001:44). Detta har dock kritiserats eftersom det enligt många inte går att förklara alla typer av turism med det. John Urry menar att sökandet efter autenticitet är för enkelt för att förklara samtida turism, men att det ändå fortfarande är relevant vad det gäller vissa typer av turism (Wang, 1999:250). Luffarturismen verkar, åtminstone till viss del, vara en sådan typ av turism.

Mina intervjupersoner strävar alla efter denna typ av upplevelser. Det är något alla vill uppleva. Men det är inte alltid det lättaste att uppleva det äkta, att komma in i lokalbefolkningens naturliga liv, där det inte är ryckt ur sitt naturliga sammanhang.

Evelina upplever det som speciella tillfällen då hon verkligen kommer i kontakt med lokalbefolkningen och Lisa upplever det som en tjusningen när hon får se hur det egentligen är i det land hon besöker.

Evelina: ...okej det är ju alltid kul att träffa andra backpackers också, fast det är mer, eh, jag tycker de speciella tillfällena är när man får kontakt med liksom också människor som bor på ett ställe, man blir hembjuden till deras hus, eller...

Jag: Vad vill man se då?

Lisa: Man vill se hur det egentligen är i landet, sitta på ett café och prata med grekerna i Grekland, det är inte kul när restaurangmenyerna är på svenska, det kan vara svårt i och för sig om man befinner sig i ett land där man inte förstår, det tycker jag är lite tjusningen, med att man inte vet...

Mina intervjupersoner har ett speciellt sätt att närma sig lokalbefolkningen på. Detta är en viktig del av resandet för dem. Att komma i kontakt med lokalbefolkningen och därmed komma i kontakt med det äkta är för dem att uppleva något unikt. Detta kan jämföras med att uppleva äventyr. Detta gör man företrädesvis bakom den turistbefolkade scenen där förhoppningsvis inga andra turister finns, och inte på scenen där andra turister finns, och där i värsta fall restaurangmenyerna är på svenska.

Roger som är 31 år kom i kontakt med lokalbefolkningen när han reste i södra Afrika. Han menar att han smälte in på ett bra sätt, i den mån det går för en vit man att smälta in i Afrika.

Jag: När du reste runt i Afrika, kom du i kontakt med lokalbefolkningen då?

Roger: Absolut, jag kom absolut i kontakt med lokalbefolkningen,

Jag: På vilket sätt?

Roger: Dels eftersom jag bodde ute hos de ute i byarna i hyddorna, dels för att jag umgicks och pratade väldigt mycket med, och dels för att jag gjorde rätt, klädde mig rätt, uppförde mig på rätt sätt, jo jag kom i kontakt med lokalbefolkningen

Jag: Då hade du en önskan om att göra det också?

Roger: Ja, och jag hade ju förberett mig på just att smälta in, att kunna smälta in, var jag väl förberedd på

Det samma gäller Maria som under en del av sina resor har kommit i kontakt med lokalbefolkningen. Hon menar att det är mycket beroende på vart och på vilket sätt man reser om man skall komma i kontakt med lokalbefolkningen eller inte. Hon är också väl medveten om att kontakten i många fall är rent ekonomisk från lokalbefolkningens sida, något jag återkommer till senare.

Jag: Träffade du mycket folk som bodde på de här platserna då?

Maria: Ja, riktigt, ja, när jag har vandrat, och liftat, som jag har gjort på Island och Irland och Norge och Nepal, där vandrade vi, så där mötte vi riktigt många, men sen i Europa, där mötte jag i stort sett ingen, där var det många andra resande, eh, men det kommer också an på var, och vilka ställen du uppsöker, okej i Nepal mötte vi självklart också många européer, men vi mötte också många nepaleser, men

Jag: Var det lätt att komma i kontakt med nepaleserna då?

Maria: Ja, ja, mycket, alltså de, för dem är det ju alltså ekonomiskt...

Karin menar dock att hon och hennes kompisar hade svårt för att komma i kontakt med lokalbefolkningen under deras tågluff i Europa. Detta berodde enligt henne på att de reste tre tillsammans och därmed i stor utsträckning höll sig till varandra.

Karin: Jag trodde att vi skulle prata mer med människor, med lokalbefolkningen, under tågluffen, men det hände nästan aldrig, jag tror det var för att vi var tre på resan och vi var så mycket tillsammans med varandra, så det blev inte så mycket att vi tog kontakt med andra

Karins kompis kom dock i kontakt med en konstnär i Florence.

Karin: Emma, hon träffade en konstnär i Florence, hon umgicks med honom en dag och följde med honom hem och stannade över natten, och har haft kontakt med honom senare också, sen hon kom hem

Men precis som för Lisa som kom i kontakt med lokalbefolkningen på caféer i Grekland, så verkar denna kontakt med lokalbefolkningen snarare bero på att de var från Sverige och att de var kvinnor, än att det var något genuint möte med lokalbefolkningen. Svenska kvinnor på resa i Medelhavsländerna blir givetvis uppvaktade på ett helt annat sätt än vad en man blir.

Det är en sak att uppleva det äkta och att komma i kontakt med lokalbefolkningen. Att sen dessutom smälta in i den lokala kultur man besöker är en annan sak. I Australien smälte Per in i den lokala miljön. Detta eftersom han hälsade på en kompis och arbetade på en farm under en kort tid där. Men han menar vidare att det var omöjligt att smälta in i den lokala miljön när han reste i Sydostasien, även om han gärna ville göra det.

Per: ...man vill försöka smälta in, fast man ändå, man vet ju, man gör ju aldrig det ändå

Han berättar dock senare om när han kom i kontakt med lokalbefolkningen i Fiji.

Per: ...i Fiji så träffade vi en man som, det var väl delvis hans jobb också, han försörjde sig, den här mannen på att, ta med turister upp i en by där han och hans familj och släkt bodde, i en liten by uppe i bergen, så det var lite hans levebröd också, men då bodde man i princip hemma hos de, och åt med familjen hemma hos de, så där, det var, det var kul, det får man säga att det var, vi fick följa med på ett bröllop, och så vidare, det får man säga att man kom i kontakt med lokalbefolkningen där

Per kom vid detta tillfälle i kontakt och beblandade sig med lokalbefolkningen på Fiji, och han upplevde det som en äkta miljö. Och han upplevde denna miljö som äkta. Men det handlar här, som i nästan alla andra fall där någon kommer i kontakt med lokalbefolkningen, om en affärsidé från lokalbefolkningens sida, att ta med luffarturister upp i bergen, låta de uppleva någon form av vardagsliv och ta betalt för det. För den lokalbefolkning luffarturisterna kommer i kontakt med är de turister som det går att mata på pengar. Andersson Cederholm beskriver detta som turistfällan (Andersson Cederholm, 1999).

Åsa upplevde det som jobbigt att inte själv kunna se sig om i Thailand, utan att hela tiden vara påpassad av lokalbefolkningen som hela tiden ville sälja äkta upplevelser till henne, än det ena än det andra, och lura in henne i turistfällan.

Åsa: ...man anländer då för första gången till norra Thailand och stiger av stationen på morgonen, har åkt en hel natt med vanliga tåg, med vanligt folk, jätte liksom spännande, så kommer man av då och så bara blir man helt överbombarderad med en massa människor som bara skall äh, "kom med mig", "åk med mig", "följ med här", "tre dagar, kostar bara så här och så här", "jag kommer från regeringen", "jag har ingen provision", och så bara blir man, man får liksom inte anlända själv, ja det tycker jag verkligen var jobbigt, i de här länderna, man fick inte själv ta intryck, utan man blev påprackad hela tiden, man fick inte välja, man fick ta det som liksom ja, ja men typ, man hade lite den idén och oftast blev det förstört av lokalbefolkningen då som, man fick inte ta in det själv, utan de bara proppade på en, fast man lärde sig med tiden hur man skulle undvika dem, för att få vara ifred, fast helt fri blev man ju aldrig... det är inte alltid så lätt som ung blond tjej i de länderna...

Vart man reser, som jag var inne på innan, verkar spela roll för om man skall kunna uppleva det äkta, och komma i kontakt och beblanda sig med lokalbefolkningen eller inte. Så som Åsas första intryck av Thailand är beskrivet ovan är det inte i Europa. I Europa verkar det inte vara lika svårt att uppleva det äkta. Men som jag varit inne på tidigare så ger det högre status i gruppen att ha tagit del av ovanliga, eller någon form av extraordinära upplevelser. Att uppleva det äkta i något fjärran land räknas som betydligt häftigare än att göra det i Europa.

De upplevelser man tar del av verkar också påverkas av huruvida man är man eller kvinna. Åsa menar att det inte alltid är så lätt att vara en ung blond tjej i Thailand och Indonesien. Och som jag nämnde ovan så kan man ana att det samma gäller vid Medelhavsländerna.

Det verkar också spela roll hur berest man är. Åsa tyckte att hon med tiden lärde sig hur hon kunde undvika den jobbiga lokalbefolkningen som bara ville tjäna pengar på henne, även om det inte gick att helt avskärma sig.

Att uppleva det äkta blir centralt i skapandet av en självbild. För oavsett hur äkta det som man upplever under sina resor är, eller hur väl man smälter in i den lokala miljö man besöker, så smälter man som luffarturist ändå mer in än vad man gör som charterturist. Detta eftersom charterresan är striktare och inte i lika hög utsträckning ger utrymme för den spontanitet som krävs för att tillfällena att uppleva det äkta skall uppstå. På så sätt är man överlägsen charterturisterna och distanserar sig därmed mot dem och turistrollen.

Friheten

Myten att luffarturister upplever frihet, att de lever i nuet och tar dagen som den kommer förmedlas flitigt i media. Denna myt stämmer till viss del överens med hur mina intervjupersoner upplever sig själva, men till viss del inte.

Diskussionen rörande frihetsbegreppet har inom den sociologiska turismforskningen framför allt utgått ifrån distinktionen mellan arbete och fritid. Paul Rieger går så långt att han menar att semestern är den enda och sista utposten i det moderna samhället som återstår för individuell frihet (Wolf, 2001:40). Tvärtemot Rieger menar John Ash och Louis Turner att denna frihet är omöjlig då turister endast är offer för rådande ekonomiska intressen (Wolf, 2001:67). Enligt den mer postmodernt orienterade sociologen Chris Rojek kan människornas handlingsutrymmen och valmöjligheter aldrig vara obegränsade, men inte heller helt och hållet snärjda. Dessutom menar han att gränserna mellan arbete och fritid i stort sett har suddats ut. Det går åtminstone inte att tala om två distinkta sfärer (Wolf, 2001:41).

Mina intervjupersoner upplever frihet under sina resor. För Åsa var friheten det mest positiva med att resa som luffarturist. Hon njöt av att kunna ta dagen som den kom precis som hon ville under sin resa i Sydostasien och Australien.

Jag: Vad är positivt med att resa på det sättet som du har rest?

Åsa: Det som var mest positivt som jag upplevde det, det var ju friheten, att man inte hade några vardagliga saker som hängde över en, som man var tvungen att göra, och man kunde ta dagen som den kom, precis som man ville

Och för Lisa var det till stora delar slumpen som avgjorde vilka platser hon besökte under sin resa genom Europa.

Lisa: ...i Europa var det, där var det bara slumpen, då hade vi inte rest så mycket innan, så då var det liksom mest bara för att se, vi reste till Amsterdam för att det var kul, sen efter Amsterdam åkte vi till Paris för att det var kul, och sen åkte vi till Rivieran, och där träffade vi på några kul människor som vi gjorde sällskap med till Rom, och sen så var de väldigt trevliga så vi fortsatte med de till Grekland, så det var slumpen...

Åsa och Lisa upplevde friheten, att leva i nuet och att ta dagen som den kom som en viktig del av deras resor. För Åsa tog det sitt uttryck i att det var annorlunda än det är där hemma i den välordnade vardagen, att inte ha några vardagliga saker hängande över sig. För Lisa tog det sitt uttryck i att slumpen som styrde resrutten. Det spontana och oorganiserade verkar på så sätt ha ett värde i sig för luffarturisterna.

Vid ett annat tillfälle ger Lisa direkt uttryck för vad hon tycker om det välorganiserade. Det är något hon tycker hör till charterturismen, och det är något hon inte är så intresserad av, eftersom hon hellre fixar saker och ting själv.

Jag: Är det någon skillnad mellan att resa på det sättet som du reser och att resa på andra sätt?

Lisa: Ja, det tycker jag är skillnad, om man jämför med charter då, som jag sade tidigare, så är det inte så välorganiserat, man slussas inte dit och man har inte sitt program, om man inte vill delta i det så behöver man ju inte det så klart men äh det ju roligare att fixa saker och ting själv

Jag: Varför det?

Lisa: Ja det är ju inte alla som tycker det, min syrra tycker över huvud taget inte det, hon tycker det bara är jobbigt att inte veta var man skall bo på kvällen till exempel, jag tycker att det är lite spännande, jag har inga problem alls att inte veta, och jag menar finns det inte på det ena stället så finns det väl på det andra stället, eller så får man, ja vi hade tankar om att sova på stranden och grejer och sådan, min syrra kan inte förstå det, hur man kan resa på det viset, hon reser alltid charter...

På detta sätt blir charterturisterna, här personifierat av Lisas syster, och det alltför organiserade och tillrättalagda som de enligt luffarturisterna står för, den generaliserade andre som Lisa distanserar sig mot och skapar sin självbild utifrån, en bild som någon som någon som lever i nuet och tar dagen som den kommer. Lisas syster uppfattar Lisa som annorlunda än sig själv vad det gäller vilket sätt de vill resa på. Genom det sätt på vilket Lisas syster uppfattar henne, skapar Lisa en objektiv bild av sig själv.

Men det är en begränsad frihet intervjupersonerna känner. För även om de uppfattar sig leva i nuet och ta dagen som den kommer, så är deras resor mer eller mindre planerade. På samma sätt är den slump som de talar om till viss del kontrollerad.

Evelina, som just nu står inför sin femte länge resa, planerar helst inte något, eftersom hon menar att det känns begränsande. Det minskar hennes möjligheter att fritt röra sig där hon befinner sig, och därmed minskas även chanserna att smälta samman med sin omgivning och få tillfällen att uppleva det äkta. Trots det är hennes resor till viss del planerade av olika anledningar.

Jag: Hur brukar du förbereda dig inför dina resor?

Evelina: Eh, jag brukar läsa in mig så lite på landet och så (skratt) och kolla in kartor och ehm, hmm, kolla upp liksom vad som händer, vilka ställen man skulle vilja, skulle vara intressanta och så, så brukar man alltid kolla in liksom kanske, ah, om man åket till ett land så kanske man åker hem från ett annat land, då har man liksom en resväg där emellan, så där lite förberedd från början, sen när man väl kommer dit så ändras alltid den färdvägen, för man träffar folk som har liksom andra idéer och tipsar en om andra ställen som man inte visste om, som inte stod med i böckerna och sånt, för då, så kommer man dit i stället då

Jag: Planerar du mycket?

Evelina: Nej, helst inte, men okej det blir så bara för att man ser fram emot resan, så vill man liksom börja redan innan, så man börjar kolla i böcker och sånt

Jag: Du sade "helst inte", varför inte det?

Evelina: Nej (skratt), eh, jag tycker det kan vara, eh det känns begränsande liksom så där, speciellt, eller, nej för jag tänkte mer om man reser ihop med någon annan, en kompis eller någonting, så, och eh, för det har jag gjort några gånger, så att den andra personen har planerat mer då, än vad jag vill planera egentligen från början, och då känner man sig lite, eh hindrad av det liksom på något sätt, att man inte kan vara så impulsiv kanske som man vill vara när man är där då liksom, och, att alla vägar är fria, så man kan välja vilken väg som helst liksom, och inte ha något schema så, för det har man tillräckligt av här tycker jag

Jag: Så du planerar så lite som möjligt?

Evelina: Ja, fast, men jag kollar upp vilka möjligheter det finns och så, men inte gör ett exakt, ingen plan som jag håller mig till, lite halvplan kanske så, men inte så mycket

För Karin, som är 21 år och som tågluffat i Europa tillsammans med två kompisar, var planerandet av resan en stor del av reseprojektet. Men sen var det ändå till viss del tillfälligheter som avgjorde om de höll sig till planen eller inte. Hon menar dock att i jämförelse med andra resor hon har gjort så var inte tågluffen i Europa planerad i så hög utsträckning som andra resor som hon genomfört.

Jag: Så ni planerade er resa i ganska stor utsträckning

Karin: Eh, jag tycker att det är en av de bästa sakerna med det, ja, jag tycker det, även om du inte följer dina planer, så är det en del av, eh, för mig var det viktigt, jag tror, planerna de har, det var inte så spontant, men om man jämför med andra resor jag gjort, vi planerade faktiskt inte så mycket nu när jag tänker efter, vi ändrade våra planer hela tiden och ofta visste vi inte var vi skulle sova nästa natt

Här skall jag också nämna den relation som flera av mina intervjupersoner har till guideboken Lonely Planet. Detta är en guidebok som de flesta av mina intervjupersoner har haft med sig. Även om Åsa, som jag nämnde ovan, upplevde friheten som det mest positiva och njöt av att ta dagen som den kom, så var hon på samma gång till stora delar styrd av sin guidebok.

Åsa: ...vi var väldigt försiktiga hela tiden, hade pengar undagömda och läste alltid Lonely Planet om vad som var farligt... vi var ju två blonda tjejer, man hade ju hört om mycket som hade hänt, så vi var försiktiga

Så även om luffarturisterna känner frihet, så är den begränsad. Åsa antydde ovan att det kan vara svårare för kvinnliga resenärer att ta del av den frihet som erbjuds fullt ut och att de därför till viss del styrdes av de råd som gick att få i deras guidebok.

Här precis som i flera andra punkter så är det en nivåskillnad i jämförelse med charterturister. I förhållande till charterturister upplever sig luffarturisterna som väldigt fria och lever verkligen i nuet och tar dagen som den kommer. På detta sätt blir, som jag nämnde ovan, charterturisterna den generaliserade andre som luffarturisterna skapar en bild av sig själv i interaktion med.

Den låga budgeten

Myten att luffarturister reser med låg budget förekommer i media. Denna myt stämmer väl överens med den verklighet som mina intervjupersoner lever i. Detta hänger självklart samman med att luffarturister generellt är unga, och att man då inte har så mycket pengar. Åsa

reste så billigt som möjligt, men hon hade antagligen rest under finare förhållanden om hon haft råd.

Åsa: ...så billigt som möjligt, så billigt som vi liksom kunde

Jag: Men det var bara för att det var billigt?

Åsa: Ja, ja det får man nog säga, vi hade gärna bott finare om vi hade haft råd...

Evelina reser också så billigt som möjligt. Detta också för hon inte har så mycket pengar och för att därmed kunna resa så mycket som möjligt för de pengarna hon har. Men hon ser även ett värde i att resa på det sätt som hon gör. Det ger dessutom Evelina upplevelser att resa med låg budget, något hon inte tror sig uppleva om hon reser på andra sätt, med högre budget. På så sätt blir den låga budgeten ett sätt för Evelina att uppleva det äkta, vilket hon inte tror sig kunna om hon reser med högre budget.

Jag: Hur kommer det sig att du reste runt så som du gjorde?

Evelina: Ah, ah, för man har ju inte så mycket pengar heller, det, man försöker resa så billigt som möjligt, för att kunna resa så mycket som möjligt liksom, så, äh man lägger ju ner så lite pengar som möjligt på just själva resandet och boendet och så där, det är ju verkligen att snåla, men det är oftast de roligaste ställena man kommer till också, för då, man träffar liksom, det skulle också vara jättetråkigt och ta in liksom, med flyg inom ett land, eller så där, eller resa business-class eller så, det liksom ger ju, inte för mig i alla fall, så skulle det inte ge någonting så där...

Att resa med låg budget är även detta ett sätt för luffarturisterna att distansera sig mot charterturister och den turistroll som de står för. Pengarna får något slags symboliskt värde genom vilket luffarturisterna distanserar sig från charterturisterna. De upplever sig själva som någon form av antikonsumenter, till skillnad från charterturisterna som ofta spenderar mycket pengar under kort tid. Luffarturisterna skapar på så sätt en bild av sig själv som något annat än en charterturist genom att spendera lite pengar på sin resa. Ett avsnitt ur intervjun med Karin, där hon jämför sig själv med sin kompis visar på denna skillnad mellan luffarturister och charterturister.

Karin: ... en av mina kompisar sa att det är så härligt, bara åka iväg på sin resa, du tar alla dina pengar, du arbetar inte under en månad, till exempel, jag kan inte göra det, jag vill inte använda min tid till att arbeta, och, och få mer och mer pengar, jag vill inte bara ha pengar i mitt liv, jag vill ha något annat också, jag vill se platser

Det ligger underförstått i texten, att Karin och hennes kompis, som är att beteckna som charterturist, har olika sätt att se på varandra, beroende på vilket sätt de väljer att resa. Genom att Karins kompis ser Karin som någon som reser på ett annorlunda sätt än hon själv, skapar Karin en bild av sig själv som någon som reser med låg budget jämfört med kompisens, jämfört med charterturister.

Men även om luffarturisterna reser med låg budget i jämförelse med andra turister, så är de väl medvetna om att de har väldigt mycket pengar i jämförelse med stora delar av den lokalbefolkning de möter i de länder de reser. Evelina är väl medveten om det. Hon berättade om ett tillfälle då hon känt sig riktigt rutten som västerlänning i Indien.

Evelina: ...det var på en järnvägsstation i Varanasi, så satt vi där, och det var just en sådan jobbig situation då, när det var jättevarmt, och vi hade liksom väskorna, vi hade missat tåget, fick sitta där i 2 timmar eller något på stationen, och då, just då så kände jag mig så otroligt rik och fet och liksom västerländsk (skratt), så jag tänkte liksom bara, äh vad fasen, eh det var skit varmt, så tänkte jag, sitter i solen, jag förtjänar inte ens att sitta i skuggan liksom, jag sitter här vad fasen liksom, och så hade vi kex och vatten då, och så var det några små ungar som bodde där på stationen, eller var där omkring liksom, jättefattiga där som alla, satt och skakade liksom, typ undernärda och så där, och då sitter vi där med våra kex liksom, eh det är det värsta jag liksom, det kändes verkligen ah så jäkla orättvist, eller hemskt, så vi gav ju bort allting så där, men jag började ju gråta liksom först, jag bara fy fasen, varför är det så här...

På samma sätt som jag nämnde ovan, att uppleva äventyr kan vara någon form av statusgrej luffarturister emellan, så kan även budgeten vara det. Det ger i många fall högre status att ha spenderat så lite pengar som möjligt på så lång tid som möjligt. På detta sätt har budgeten betydelse för hur hög status man har i gruppen. Detta är något som Åsa nämnde när hon i början beskrev vad som var typiskt för en luffarturist. Även Johan menar att ju mindre pengar man som luffarturist spenderar under sin resa, desto fräckare är man.

Johan: ...när man snackar så med andra backpackers, så är, då blir det ofta så, att den ene skall överglänsa den andre, ju mindre pengar på ju längre tid, desto häftigare är det

På detta sätt skapade Johan en bild av sig själva som någon som reste med mer eller mindre låg budget, beroende på vem han pratade med på sin resa, genom att de han pratade med uppfattade honom som någon som reste med högre, respektive lägre budget. I jämförelse med andra luffarturister uppfattade han sig på så sätt som överlägsna respektive underlägsna beroende på hur mycket pengar de spenderar. Luffarturister verkar gärna framställa sig som antikonsumenter inför andra luffarturister på turistscenen, och spelar en roll, som påminner

om mytbilden, med de karaktärsdrag som ger status i gruppen. Detta oavsett hur deras ekonomiska ställning är bakom scenen. Men oavsett hur hög deras budget är, så är den åtminstone låg i jämförelse med charterturisternas budget, genom vilket de distanserar sig mot dem.

Det primitiva livet

Myten att luffarturister lever ett primitivt liv under spartanska förhållanden hänger samman med myten att luffarturister reser med låg budget. På sätt och vis stämmer denna myt med hur mina intervjupersoner uppfattar sig själva. Men där är nivåskillnader. I jämförelse med charterturister lever mina intervjupersoner ett primitivt liv under spartanska förhållanden, och distanserar sig på detta sätt mot dessa. Men i jämförelse med den bild man får av luffarturister i media så framstår mina intervjupersoner inte som om de levde speciellt primitivt, eller under speciellt spartanska förhållanden. Detta eftersom det primitiva livet i hög utsträckning romantiseras i media.

Ett exempel är Åsa som tycker att det fanns gränser för hur primitivt hon ville leva. Hon ville till exempel inte ta in på det där rummet på Kao-San-Road som var för äckligt, ett rum som i Åsa beskrivning mycket påminner om det rummet som Richard tog in på i filmen *Beach*.

Jag: Hur bodde du på de här olika ställena?

Åsa: Så billigt som möjligt, nja, inom rimliga gränser i och för sig, första natten i Bangkok och Indonesien hade vi bokat hotell hemifrån, så då bodde vi ju jättefint, annars bodde vi på vandrarhem och såna här hostels, så billigt som vi liksom kunde

Jag: Men det var bara för att det var billigt?

Åsa: Ja, ja, det får man nog säga, vi hade gärna bott finare om vi hade haft råd, men där var ju något rum som var jättebilligt som jag kommer ihåg i Bangkok som vi inte bara kunde ta, för där var alltså inga fönster, det luktade mugg, alltså det fanns gränser för hur billigt man...

Drogerna

Myten att luffarturister använder någon form av droger under sin resa är en av de myter som flitigast förmedlas av olika media. Enligt Andersson Cederholm har det vuxit fram en drogkultur i takt med den ökade formaliseringen av luffarturismen (Andersson Cederholm, 1999:41). Fast även om det förekommer droger bland luffarturister så är det ofta en väldigt romantiserad bild man får av droger i media. Även intervjupersonerna i min studie är väl medvetna om att det förekommer droger bland luffarturister. De har dock varierande

uppfattningar om i vilken utsträckning det förekommer. En del av dem har provat lättare droger själva. Det är dock betydligt vanligare i media än vad det är bland mina intervjupersoner.

Per som rest i Sydostasien anser dock att det är vanligt att det förekommer droger bland luffarturister.

Jag: Hur vanligt anser du att det är att det förekommer droger bland backpackers?

Per: Det är, det är vanligt, det är ganska vanligt, jag kom ofta i kontakt med droger

Jag: Kan du berätta om någon situation?

Per: Ja, jag reste med några holländare som brukade röka marijuana och så vidare, äh, i Australien är det också mer, betydligt mer liberalt i droger, och de, det är ställen där, så är det kanske, framför allt i Sydostasien och på vissa av de andra öarna där, där har de haft kanske droger i tusentals år och alkohol i hundra år, och här är det tvärtom, så det är väl delvis en fråga om kultur tror jag

Jag: Tror du det mer beror på de platserna du har besökt, än på själva backpackersena?

Per: Nej, det är, på många ställe är det ju säkert backpackerserna som har tagit dit drogerna, som på vissa öar i Thailand, jag vet, jag vet inte om det är så att det fanns där från början när backpackersena kom dit, eller om det var backpackersena som tog det med sig, det har jag ingen aning om

Roger som bland annat rest i södra Afrika är däremot av en helt annan uppfattning. Han upplevde inte det som mer vanligt än hemma.

Jag: Hur vanligt anser du det är att det förekommer droger bland luffarturister?

Roger: Sprit, mycket, annat, såg inte så mycket av det

Jag: Du har inte kommit i kontakt med det alltså?

Roger: Nej, inte mer än vad jag gör i Malmö, absolut inte mer droger har jag sett i alla fall, kanske till och med mindre kanske, i alla fall mindre än vad jag väntade mig, nej förresten, jag kan säga så här, de enda jag träffade på med droger, det var holländare, det var de enda

Åsa som också rest i Sydostasien menar att det inte var vanligt bland de luffarturister hon kom i kontakt med. Däremot menar hon att det är vanligt bland vad hon här kallar den flummiga gruppen, en grupp som i hennes beskrivning påminner om mytbilden. Hon distanserar sig på så sätt mot denna andra grupp av luffarturister, och skapar en bild av sig själv som något annat, på samma sätt som jag beskrivit tidigare.

Jag: Hur vanligt anser du det är att det förekommer droger bland luffarturister

Åsa: Nej, jag tror att den här gruppen som då vi kallar den flummiga gruppen, med dreadlocks, jag tror att där förekommer mycket droger, för det hör till hela bilden, jag tror inte det bara är snack, det tror jag inte...

Precis som Per så upplevde Åsa det dessutom som någon form av kulturupplevelse att använda droger. I detta sammanhang får användandet av droger en annan innebörd och blir någon form av äventyr, eller ett sätt att uppleva det äkta, något de vill uppleva under sin resa. Nedan kan man se att användandet av droger uppfattas som en kulturupplevelse, som de upplever bakom scenen, för att sen på ett hostel eller någon annanstans, på scenen, berätta om upplevelsen, allt för att framställa sig på ett sätt som, om inte förväntas, så i alla fall, höjer deras status i gruppen. Genom att man berättar om upplevelsena för andra och de därmed får en uppfattning om en, att man är på ett visst sätt, skapar man en bild av sig själva, utifrån den bild som de andra får av en. På detta sätt skapar man sin självbild i interaktion med andra luffarturister.

Jag: Du har inte själv några erfarenheter där du kommit i kontakt med det?

Åsa: Jo när vi var i Thailand och var uppe i Bergen, så kunde man röka opium, hos bergsfolken, och jag var fruktansvärt magsjuk och låg och spydde, men de andra gjorde det, och jag tror att hade jag varit i mina sinnesfulla bruk kanske jag också hade provat, för att, just för att det var, men där var det lite kulturupplevelse tror jag ändå, en liten skrynklig gubbe som låg där med en opiumpipa så där, men jag fick knappt se det, det var lite synd, men de som var med på den treckingen, som rökte opium där, de var nog ändå inte riktigt inne i den flumgruppen, ah där var väl några som var på gränsen, men alla där rökte ändå opium, alltså även de här, det var tre danskar, som jag skulle kalla mer som min typ, de gjorde också det, men det var lite spännande, och lite kulturupplevelse i det, men jag kan tänka mig att de berättade väldigt mycket sen efteråt ju, för det är ju ganska fräckt att ha gjort, men jag kan inte minnas att det var så att man blev erbjuden att köpa eller så, jag tror inte det i alla fall, i sådana fall har jag glömt det, vi hade aldrig någonting vi rökte med eller så, men visst luktade det sött, man kunde lukta att det luktade marijuana och så, inte bland min grupp, om jag nu så här under intervjuens gång, så kan jag se det rätt så tydligt som två grupper, så den gruppen som jag då tillhörde, där tror jag inte att, tvärtom, man är superförsiktig, och jättenervös och man försöker hela tiden, ja men i den andra gruppen så tror jag det

Att säga att myten stämmer överens med det sätt på vilket mina intervjupersoner uppfattar sig själva tycker jag är att ta i, även om det förekommer droger i mindre utsträckning bland dem. Detta för att det i media förekommer i långt större utsträckning än vad det gör hos mina intervjupersoner. Däremot upplever alla utom Roger att det är vanligare än vad det är där hemma. Och de som någon gång har provat, har gjort det under sina resor, och då sett det som någon form av äventyr, att pröva nya saker och få nya upplevelser.

Avslutande diskussion

Jag har i den här uppsatsen undersökt vilka föreställningar som finns om luffarturister, vilket jag kallar myten om luffarturisten, och hur dessa föreställningar förmedlas. Dessutom har jag undersökt hur det sätt på vilket mina åtta intervjupersoner uppfattar sig själva, det vill säga deras självbilder, förhåller sig till dessa föreställningar och hur de agerar i förhållande till dessa föreställningar.

Första steget i uppsatsen var att undersöka vilka myter som finns om luffarturister och att undersöka hur dessa myter förmedlas. Därefter undersökte jag hur intervjupersonernas självbilder förhåller sig till myten, samt hur de agerar i förhållande till myten. Jag har därmed undersökt de egenskaper som kom fram i myten, och inte andra egenskaper som kan tänkas känneteckna luffarturister. Flera andra aspekter skulle kunna ha undersökts av fenomenet, men eftersom det inte uppdagades i min analys av myten, har det fallit utanför denna uppsatsens ramar.

Bilden av luffarturister förenklas och romantiseras delvis i olika medier. Eftersom de föreställningar som finns av luffarturister till stor del skapas och förmedlas av olika medier, leder detta till att allmänheten får en delvis förenklad och romantiserad bild av luffarturister. På så sätt har olika egenskaper kommit att sammankopplas med luffarturister. Dessa kulturella konnotationer skapar tillsammans myten om luffarturisten. Detta verkar vara en bild som även förekommer bland luffarturister, trots att de själva inte alltid känner igen sig i bilden. Myten stämmer till vissa delar överens med intervjupersonernas självbilder, men till vissa delar inte.

Luffarturisterna är på många sätt en enhetlig grupp, men på andra sätt är de det inte. Att luffarturisterna är en enhetlig grupp har framför allt kommit fram genom deras val av turistmål och genom det sätt på vilket de verkar identifiera sig med varandra och därmed distansera sig från andra grupper i samhället. Att luffarturisterna inte är en enhetlig grupp har framför allt kommit fram genom de olika anledningar som motiverar luffarturisterna till att ge sig ut på sina resor, samt genom den distinktion som gjorts mellan de luffarturister som till stor del påminner om mytbilden och mina intervjupersoner.

De egenskaper som kommer fram i myten är till vissa delar egenskaper som ger hög status i gruppen och därmed egenskaper som luffarturisterna gärna förknippas med. Dessa egenskaper är dock i andra fall, trots att de ger hög status, av andra anledningar, egenskaper som luffarturisterna inte gärna förknippas med. Luffarturisterna verkar på så sätt ha ett ambivalent förhållande till myten.

Att framställa sig på ett sätt som är överensstämmande med myten kan i många fall uppfattas som häftigt och eftertraktansvärt. På det sättet vill de gärna leva upp till myten för att få hög status i gruppen. Samtidigt som de gärna framställer sig på ett sätt som är överensstämmande med myten, har luffarturisterna till viss del avsky till, eller åtminstone en ovilja, att överdriva dessa egenskaper. De berättar gärna om och framställer sig som häftiga när de provat droger, som en form av att uppleva något äkta, men samtidigt ser de till viss del med obehag på vad mina intervjupersoner kallar muggturister och avdankade hippies, som till stora delar påminner om mytbilden, på grund av deras användande av droger. De framställer sig också gärna som antikonsumenter som lever under spartanska förhållanden, men samtidigt tar de inte in på vilket hotellrum som helst, med hur låg standard som helst. De vill också leva i nuet och ta dagen som den kommer. Ändå är deras resor i flera fall till stora delar planerade.

Trots det ambivalenta förhållandet som luffarturisterna har till myten, så är dessa egenskaper viktiga för luffarturisterna. Det är utifrån dessa egenskaper som de distanserar sig mot andra grupper i samhället, och då framför allt charterturisterna, och utifrån dessa skapar sig en bild av sig själva. För oavsett hur mycket pengar de spenderar, så spenderar de åtminstone mindre än charterturisterna, och oavsett hur planerade deras resor är, så är de åtminstone planerade i mindre utsträckning än en traditionell charterresa.

Uppsatsen har på så sätt till stora delar kommit att handla om denna distinktionen, som mina intervjupersoner upplever finns mellan luffarturister och charterturister. Men luffarturisterna distanserar sig även mot andra grupper i samhället, så som de där hemma och den lokalbefolkning man kommer i kontakt med under sina resor, och skapar sina självbilder i interaktion med dessa grupper. Dessa distinktioner förekommer även i media, och är även viktiga för skapandet av mytbilden. På så sätt blir de egenskaper som myten består av viktiga för luffarturisterna.

Källförteckning

Litteratur

Alasuutari, Pertti (1995), *Researching culture – Qualitative methods and culture studies*, Sage publications:London

Andersson Cederholm, Erika (1999), *Det extraordinäras lockelse - Luffarturistens bilder och upplevelser*, Arkiv:Lund

Andolf, Göran (1990), *Turismen i historien*, i *Längtan till landet annorlunda – om turism i historia och nutid*, Sveriges turistråd, Gidlunds förlag:Stockholm

Barthes, Roland (1968), *Elements of semiology*, Cape:London

Barthes, Roland (1969), *Mytologier*, Bo Cavefors bokförlag:Udevalla

Barthes, Roland (1977), *Image, music, text*, Hill and Wang:New York

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1979) [1966], *Kunskapssociologi – Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*, Wahlström & Widstrand:Stockholm

Berg, Bruce L. (2001), *Qualitative research methods for social science*, Allyn and Bacon:Boston

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2000), *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Studentlitteratur:Lund

Blumer, Herbert (1969), *Symbolic interactionism – Perspective and method*, University of California press:Berkley

Cohen, Eric (1974), *Who is a tourist? – A conceptual clarification*, i *The sociological review* vol 22

- Cooley, Charles Horton (1981), *Individ och samhälle*, Bokförlaget korpen:Göteborg
- Cooley, Charles Horton (1983) [1909], *Social Organization – A study of the larger mind*, Transaction books:New Brunswick
- Desforges, Luke (1998), *Checking out the planet*, i Skelton, Tracey & Valentine, Gill red., *Cool places – Geographies of youth culture*, Routlrdge:London
- Fiske, John (1997), *Kommunikationsteorier*, Wahlström & Widstrand:Stockholm
- Goffman, Erving (1974) [1959], *Jaget och maskerna – En studie i vardagslivets dramatik*, Rabén Prisma:Kristianstad
- Gustavsson, Michael (1999), *Text och objekt*, i Säfström, Carl Anders & Östman, Leif red., *Textanalys – Introduktion till syftesrelaterad kritik*, Studentlitteratur:Lund
- Holme, Idar H. & Solvang, Bernt K. (1997), *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur:Lund
- Holmström, Claes (1994), *Tredje stenen från solen*, Norstedts:Stockholm
- Jacobsen, Jens Christian Steen (2000), *Anti-tourist attitudes – Mediterranean charter tourism*, i *Annals of tourism research* 27
- Kvale, Steinar (1997), *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur:Lund
- Lévi-Strauss, Claude (1987) [1962], *Det vilda tänkandet*, Arkiv förlag:Lund
- Loker-Murphy, Laurie & Pearce, Philip L. (1995), *Young budget travellers: Backpackers in Australia*, i *Annals of tourism research* 22

Lukes, Steven (1973), *Émile Durkheim – His life and work, a historical and critical study*, Allen Lane the penguin press: London

Lundell, Ulf (1976), *Jack*, Wahlström & Widstrand:Stockholm

Löfgren, Orvar (1990), *Längtan till landet annorlunda*, i *Längtan till landet annorlunda – om turism i historia och nutid*, Sveriges turistråd, Gidlunds förlag:Stockholm

Löfström, Tomas (1971), *Liftare*, Wahlström & Widstrand:Stockholm

Mead, George Herbert (1976) [1934], *Medvetandet, jaget och självet – från socialbehavioristisk ståndpunkt*, Argos:Lund

Mead, George Herbert (1932), *The philosophy of the present*, Open court publishing company:Chicago

Månson, Pär (1999), *Max Weber*, i Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo red., *Klassisk och modern samhällsteori*, Studentlitteratur:Lund

Rydberg, Carina (1987), *Kallare än Kargil*, Albert Bonniers Förlag:Stockholm

Säfström, Carl Anders & Östman, Leif red. (1999), *Textanalys – Introduktion till syftesrelaterad kritik*, Studentlitteratur:Lund

Trost, Jan & Levin, Irene (1996), *Att förstå vardagen*, Studentlitteratur:Lund

Uriely, Natan, Yonay, Yuval & Simchai, Dalit (2002), *Backpacking experiences – A type and form analysis*, i *Annals of tourism research* 29

Wang, Ning (1999), *Rethinking authenticity in tourism experience*, i *Annals of tourism research* 26

Weber, Max (1977), *Vetenskap och politik*, Bokförlaget korpen:Göteborg

Werner, Gösta (1990), *Hemma bäst men borta bra – Travlaröden i när och fjärran*, Travelers club:Stockholm

Wolf, Eva (2001), *Med charter till Estoril – En etnologisk studie av kulturell mångfald inom modern svensk turism*, Skrifter från Etnologiska föreningen i Västsverige 33:Göteborg

Musik

Gyllene Tider (1979), *Gyllene Tider*, EMI

Johansson, Magnus (1990), *Magnus Johansson*, EMI

Lundell, Ulf (1987), *Det goda livet*, EMI

Film

Boyle, Danny (1999), *Beach*, Twentieth Century Fox

Intervjuguide

- 1) Vart har dina resor gått? Hur kommer det sig att du reste till dessa platser? Vad var det som var lockande med dessa platser?
- 2) Hur länge varade din resa?
- 3) Kan du beskriva på vilket sätt du reste? Hur kommer det sig att du reste på detta sätt?
- 4) Kan du beskriva på vilket sätt du bodde? Hur kommer det sig att du bodde på detta sätt?
- 5) Vad var det som fick dig att resa på detta sättet? Tror du andra luffarturister reser av samma anledning?
- 6) Hur förberedde du dig inför resan? Planerade du din resa? Höll du dig till den planen? Om inte på vilket sätt avvek du från planen?
- 7) Vad är det du ville uppnå/få ut av att resa på detta sätt? Uppnådde du detta?
- 8) Kom du i kontakt med lokalbefolkningen i det land du reste till eller de platser du besökt? På vilket sätt? Hade du någon önskan att göra det? Eller är det mest andra luffarturister man träffar när man är ute och reser?
- 9) Vad är positivt/negativt med att vara luffarturist?
- 10) Upplevde du några faror när du reste? Var du rädd någon gång?
- 11) Har du rest på andra sätt tidigare? I så fall hur upplevde du det i förhållande till att resa som luffarturist? Är det någon skillnad mellan att resa som luffarturist och att resa på andra sätt, i så fall vilka?
- 12) Vad anser du vara utmärkande för en luffarturist?
- 13) Hur uppfattade du luffarturister innan du själv reste? Var hade du fått den bilden ifrån? Hur stämde den bilden med den verklighet som du upplevde?
- 14) Hur upplevde du dig själv när du var ute och reste? Upplevde du dig själv som annorlunda när du var ute och reste? Tror du att andra människor upplevde dig som annorlunda?
- 15) Hur vanligt anser du att det är att det förekommer droger bland luffarturister?
- 16) Vilka platser skulle du helst vilja besöka om du skulle resa igen? Hur kommer det sig att du vill besöka dessa platser?
- 17) Vilka resmål anser du vara de mest populära bland luffarturister? Hur tror du det kommer sig att det är just dessa resmål?